ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 61ον. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 1925. Ἀριθ. 8

Η ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

«Υἱέ μου, δός μοι τὴν καρδίαν σου.»
Παροιμ. κγ.΄ 26.

Αἱ λέξεις αὗται ἀποτείνονται ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος οἱονεὶ πρὸς τὸν υἱόν του, ἔχουσιν ὅμως, ὅπως ὅλαι αἱ Παροιμίαι τοῦ σοφοῦ ἐκείνου βασιλέως, ἐφαρμογὴν εὐρυτέραν, πρέπει δὲ νὰ ἐννοηθῶσιν ὡς ἀποτεινόμεναι ὑπὸ τοῦ πανσόφου Θεοῦ πρὸς τὰ τέκνα καὶ πλάσματα Αὐτοῦ—πρὸς πάντα ἄνθρωπον. Διδάσκουσι λοιπὸν ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν τὸ καθῆκον τοῦ νὰ δώσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸν οὐράνιον ἡμῶν Πατέρα.

Α.΄ Τί σημαίνει τὸ δίδειν τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν; Σημαίνει νὰ δώσωμεν εἰς Αὐτόν:

1) Τὴν ἀγάπην ἡμῶν. Ὁ Θεὸς πρέπει νὰ ἦναι τὸ ὕψιστον ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης ἡμῶν. «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή» (Μάρκ. ιβ.΄ 30). Πρέπει νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὡς ὁ Δαβίδ: «Τίνα ἄλλον ἔχω ἐν τῷ οὐρανῷ; Καὶ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θέλω ἄλλον ἐκτὸς Σοῦ» (Ψαλμ. ογ.΄ 25). «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων· ἐπιποθεῖ καὶ μάλιστα λιποθυμεῖ ἡ ψυχή μου διὰ τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου» (Ψαλμ. πδ.΄ 1,2).

2) Τὴν ἐμπιστοσύνην ἡμῶν.

Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλο τι εἰς τὸ Σύμπαν, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον στηρίζομεν τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν πεποίθησιν ἡμῶν, τότε δὲν ἔχομεν δώσει τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν. Τὸ νὰ ἔχωμεν πεποίθησιν εἰς ἄνθρωπον, ὅσον δήποτε ἰσχυρὸν ἢ σοφόν, μαρτυρεῖ ἔλλειψιν προσεγγίσεως εἰς τὸν Θεόν. «Ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐλπίζει ἐπὶ ἄνθρωπον καὶ κάμνει σάρκα βραχίονα αὐτοῦ, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ καρδία ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ Κυρίου» (Ἱερεμ. ιζ.΄ 5). Ὁ Θεὸς εἶναι πάνσοφος, παντοδύναμος, παντεπόπτης πανεύσπλαγχνος. Πῶς δύναται λογικὸς ἄνθρωπος νὰ μὴ ἔχῃ ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς Αὐτὸν—εἰς τὴν σοφίαν Του πρὸς ὁδηγίαν, εἰς τὴν δύναμίν Του πρὸς προστασίαν, εἰς τὴν ἀγαθότητά Του πρὸς πλήρωσιν πάσης ἀνάγκης, εἰς τὴν ἀλήθειάν Του πρὸς τήρησιν τῶν ὑποσχέσεών Του;

«Ἔλπιζε ἐπὶ Κύριον ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας καὶ μὴ ἐπιστηρίζεσαι εἰς τὴν σύνεσίν σου» (Παροιμ. γ.΄ 5).

3) Τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὑπακοὴν ἡμῶν.

Ἄνευ ταύτης, ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι λέξεις κεναί. Ἡ ὑπακοὴ εἶναι ὁ πρῶτος καὶ κύριος καρπὸς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης. Ὁ Χριστὸς εἶπεν: «Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀγαπῶν με» (Ἰωάν. ιδ.΄ 15, 21). Εἰς τὸν ἀγαπῶντα τὸν Θεόν, ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ εἶναι ὄχι μόνον εὔκολος, ἀλλὰ καὶ αὐθόρμητος· ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος εὑρίσκει χαρὰν εἰς τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὸν Θεόν.

Β.΄ Διατί πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν;

Ὁ Παῦλος ὀνομάζει «λογικὴν λατρείαν» τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν: «Παρακαλῶ λοιπὸν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, νὰ παραστήσητε τὰ σώματά σας θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν, ἥτις εἶναι ἡ λογική σας λατρεία» (Ρωμ. ιβ.΄ 1). Εἶναι δὲ λογική:

α) Διότι ὁ Θεὸς εἶναι Πλάστης ἡμῶν.

Πᾶσα ἡ Δημιουργία ἀνήκει εἰς τὸν Δημιουργὸν αὐτῆς. Πᾶν ὅ,τι ἔχομεν, πᾶν ὅ,τι εἴμεθα, μᾶς ἐδόθη ὑπ' Αὐτοῦ. Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς Αὐτὸν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τῷ ἀνήκουν; Ὁ κεραμεὺς δικαιοῦται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἄψυχα ἀγγεῖα, ἅτινα ἔπλασεν ἐκ τοῦ χώματος. Καὶ ὁ Θεός, ὅστις ἔπλασεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ χοὸς καὶ ἐπιπροσθέτως ἐπροίκισεν ἡμᾶς μὲ ψυχὴν ἀθάνατον καὶ μὲ νοῦν κατ' ἰδίαν Ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, δὲν δικαιοῦται νὰ ἀξιώσῃ παρ' ἡμῶν τὴν ἀγάπην, τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν; Ὡς ὁ Παῦλος τόσον προσφυῶς λέγει, «οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ζῇ δι' ἑαυτὸν καὶ οὐδεὶς ἀποθνήσκει δι' ἑαυτόν. Ἐπειδὴ ἐάν τε ζῶμεν, διὰ τὸν Κύριον ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, διὰ τὸν Κύριον ἀποθνήσκομεν. Ἐάν τε λοιπὸν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου εἴμεθα» (Ρωμ. ιδ.΄ 7,8).

β) Διότι εἶναι Σωτὴρ ἡμῶν.

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς «ἐξηγόρασεν ἡμᾶς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ» (Ἀποκαλ. ε.΄ 9). Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Δὲν εἶσθε κύριοι ἑαυτῶν, διότι ἠγοράσθητε διὰ τιμῆς· δοξάσατε λοιπὸν τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινα εἶναι τοῦ Θεοῦ» (Α.΄ Κορινθ. ς.΄ 20). Καὶ ἀλλαχοῦ τονίζει τοῦτο ὡς τὸ καθῆκον παντὸς ἀνθρώπου κρίνοντος καὶ σκεπτομένου λογικῶς: «Ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ συσφίγγει ἡμᾶς· διότι κρίνομεν τοῦτο, ὅτι ἐὰν εἷς ἀπέθανεν ὑπὲρ πάντων, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· ἀπέθανε δὲ ὑπὲρ πάντων, διὰ νὰ μὴ ζῶσι πλέον δι' ἑαυτοὺς οἱ ζῶντες, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα ὑπὲρ αὐτῶν» (Β.΄ Κορινθ. ε.΄ 14, 15). Ἔχομεν λοιπὸν τὸ δικαίωμα νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν τὴν ἀγάπην καὶ ὑπηρεσίαν ἡμῶν;

γ) Διότι εἶναι Πατὴρ ἡμῶν.

Ἐὰν ἀνεγεννήθημεν ἄνωθεν διὰ τοῦ Θείου Πνεύματος, τότε εἰσήλθομεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ καὶ οὗτος εἶναι τοῦ λοιποῦ Πατὴρ ἡμῶν. «Ἴδετε», λέγει ὁ Ἰωάννης, «ὁποίαν ἀγάπην ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Πατήρ, ὥστε νὰ κληθῶμεν τέκνα

Θεοῦ..... Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστὸς, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη». Καὶ ὁ Παῦλος: «Ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, διὰ τοῦ ὁποίου κράζομεν, Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ μὲ τὸ πνεῦμα ἡμῶν ὅτι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ» (Ρωμ. η.΄ 15, 16). Ποῖος δὲ υἱὸς ἄξιος τοῦ ὀνόματος δύναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς τοιοῦτον Πατέρα τὴν ἀφιέρωσιν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν του;

δ) Διότι οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς Αὐτόν. Ὁλόκληρον τὸ λαμπρὸν Σύμπαν δὲν εἶναι εἰμὴ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν Αὐτοῦ. Ἐὰν αὐτὸ μᾶς ἐμπνέῃ θαυμασμὸν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Δημιουργὸς αὐτοῦ; Τί εἶναι ὁ κόσμος, ἡ δόξα, ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ σοφία αὐτοῦ; Ὁ Σολωμὼν, ὅστις ἀπήλαυσε πάντα ταῦτα ὅσον οὐδεὶς ἄλλος θνητὸς, μᾶς βεβαιοῖ ὅτι εἶναι «ματαιότης καὶ θλίψις πνεύματος».

Ὁ δὲ Παῦλος, ὅστις καὶ αὐτὸς ἦτο κάτοχος μεγάλης παιδείας, διακηρύττει ὅτι «τὰ πάντα εἶναι σκύβαλα, διὰ τὸ ἔξοχον τῆς γνώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Φιλιππ. γ.΄ 8). Ὅσον δὲ καλλίτερον γνωρίζομεν τὰ τοῦ κόσμου, τόσον περισσότερον πειθόμεθα ὅτι εἶναι λογικὸν καὶ πρέπον νὰ τὰ περιφρονήσωμεν καὶ νὰ προσκολληθῶμεν εἰς τὴν μόνην πηγὴν τῆς εἰρήνης καὶ εὐτυχίας.

Ἡ πρόσκλησις τοῦ οὐρανίου Πατρός, ὅπως δώσωμεν εἰς Αὐτὸν τὰς καρδίας ἡμῶν, ἀπορρέει ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης, μὲ τὴν ὁποίαν περιβάλλει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅταν ἀκόμη ἵσταται μακρόθεν καὶ εἶναι δοῦλος τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων· ἐν τούτοις, δὲν παύει νὰ τοὺς προσκαλῇ καὶ τοῖς προσφέρῃ τὴν σωτηρίαν. «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, δὲν θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἀσεβὴς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ νὰ ζῇ. Ἐπιστρέψατε, ἐπιστρέψατε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν· διατί νὰ ἀποθάνητε, οἶκος Ἰσραήλ;» (Ἰεζεκ. λγ.΄ 11). «Οὐχὶ ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν Αὐτὸν, ἀλλ' Αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν» (Α.΄ Ἰωάν. δ΄. 10). «Ἀλλ' ὁ Θεὸς δεικνύει τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς, διότι, ἐνῷ ἡμεῖς ἤμεθα ἔτι ἁμαρτωλοί, ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν» (Ρωμ. ε.΄ 8).

Ἡ πρόσκλησις τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀφιερώσωμεν ἑαυτοὺς εἰς Αὐτὸν, ὅπως δώσωμεν εἰς Αὐτὸν τὴν ἀγάπην, τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὑπακοὴν ἡμῶν, εἶναι πρόσκλησις, τὴν ὁποίαν δὲν δυνάμεθα ἐλαφρῶς νὰ περιφρονήσωμεν. Ἐὰν ἀμελήσωμεν αὐτήν, ἡ εὐκαιρία, ἥτις μᾶς παρέχεται, θὰ παρέλθῃ ἀνεπιστρεπτεί. Ὅσον περισσότερον ἐμμένει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κωφεύει εἰς τὰς προσκλήσεις τοῦ Θεοῦ, τόσον σκληρύνεται ἡ καρδία του καὶ τόσον δυσκολώτερον δύναται νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Θεὸν. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ θύρα τῆς μετανοίας θὰ κλεισθῇ, καὶ ὁ ἀμετανόητος ἄνθρωπος θὰ ἐμφανισθῇ γυμνὸς καὶ τρέμων πρὸ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα λάβῃ τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ σκληροκαρδίας του.

Οἵα μωρία! Ὁ παντοδύναμος καὶ πανάγαθος Κύριος τοῦ Σύμπαντος νὰ μᾶς προσκαλῇ ὡς φιλόστοργος πατὴρ καὶ νὰ μᾶς προσφέρῃ, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς καρδίας ἡμῶν, τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὰς οὐρανίας Του εὐλογίας, ἡμεῖς δὲ νὰ κλείωμεν τὰ ὦτά μας εἰς τὴν φωνὴν Του καὶ νὰ τρέχωμεν κατόπιν τῶν κενῶν καὶ ματαίων

καὶ ἐφημέρων θελγήτρων ἑνὸς ἀπατηλοῦ κόσμου, ἅτινα φέρουσιν εἰς βέβαιον καὶ αἰώνιον ὄλεθρον!

Οὐχί! Ἄς στραφῶμεν πρὸς τὴν φιλόστοργον φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ἄς πλησιάσωμεν πρὸς Αὐτὸν ἐν μετανοίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ, ἄς λάβωμεν παρ' Αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν καὶ σωτηρίαν διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἄς δώσωμεν εἰς Αὐτὸν τὰς καρδίας μας, ὁλόκληρον τὴν ἀγάπην μας καὶ τὴν ζωήν μας, ἀφιεροῦντες ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Αὐτοῦ.

Καὶ οὕτω θέλει ἐκπληρωθῇ εἰς ἡμᾶς ἡ πολύτιμος ἐπαγγελία: «Καὶ θέλω εἶσθαι Πατὴρ σας καὶ σεῖς θέλετε εἶσθαι υἱοί μου καὶ θυγατέρες, λέγει Κύριος ὁ Παντοκράτωρ» (Β.' Κορινθ. ς.' 18).

Ἀμήν. Σ.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΚΕΙ ΔΙΑΤΡΕΧΟΥΣΙ ΤΑ ΠΛΟΙΑ

(Ψαλ. ρδ'. 26)

Ἡ Γραφὴ μᾶς συμβουλεύει νὰ ὑπάγωμεν νὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ τὸν μύρμηκα μαθήματα σωστικὰ (Παροιμ. στ.' 6). Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἐκ τοῦ μύρμηκος διδάσκεσαι, ὦ θνητὲ ἄνθρωπε, ἀφοῦ καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς γῆς ἐλάμβανεν θέματα, ἵνα καταστήσῃ καταληπτὰς τὰς ὑψηλὰς οὐρανίας ἀληθείας διὰ τῶν παραβολῶν. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ διδασκώμεθα ἐξ ὅλης τῆς φύσεως καὶ ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου. Διότι ὁ κόσμος εἶναι βιβλίον ἠνεῳγμένον εἰς πάντας πρὸς ἀνάγνωσιν.

Ἰδοὺ λοιπὸν τώρα ὅτι διδασκόμεθα μαθήματα λαμπρὰ καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης, ὥστε εἰς ὅλους ἐδῶ εὔχομαι, ὁσάκις ταξειδεύοντες περνᾶτε θάλασσάν τινα καὶ ὁσάκις πηγαίνετε εἴς τινα λιμένα καὶ βλέπετε ἐκεῖ διατρέχοντα τὰ πλοῖα, ἡ μνήμη νὰ σᾶς ὑπενθυμίζῃ τὸ σημερινὸν μάθημα.

Τί δὲ ἔχομεν νὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ τὸ βραχύτατον αὐτὸ χωρίον;

ΠΡΩΤΟΝ, ὅτι τὰ πλοῖα διατρέχουσι τὸ πέλαγος. Διότι δὲν κατεσκευάσθησαν νὰ στέκωνται εἰς τοὺς λιμένας καὶ εἰς τὰ ναυπηγεῖα. Ὁσάκις λοιπὸν βλέπεις πλοῖον, ἐνθυμοῦ ὅτι καὶ σὺ ἐπλάσθης ἐπίσης ὄχι νὰ ἀπρακτῇς, ἀλλὰ νὰ ἐνεργῇς. Ὅπως πᾶν πλοῖον ἐπλάσθη δι' ἕνα σκοπόν, οὕτω καὶ πᾶς τις ἐξ ἡμῶν. Τὸ πλοῖον εἶναι προωρισμένον νὰ πλέῃ τὰς θαλάσσας, ὡς καὶ τὸ ὄνομά του ἐμφαίνει (πλοῖον)· οὕτω λοιπὸν καὶ πᾶς Χριστιανὸς προωρίσθη νὰ μιμῆται τὸν Χριστόν.

Εἴθε κάθε Χριστιανὸς νὰ κατανοήσῃ ὅτι τὸ στάδιον τῆς ἐνεργείας του ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι νὰ μιμῆται τὸν Χριστόν, τὸν Σωτῆρά του. Πιστεύω ὅτι πολλοὶ εἶσθε ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένοι, ἡ ἀδράνειά σας ὅμως πόσον ἀδικεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ ὅπερ φέρετε! Ἡ θάλασσα αὐτὴ τοῦ κόσμου δὲν ἔρριψε λοιπὸν οὐδὲ ἓν κῦμα ἐφ' ὑμᾶς; Δὲν ἀπεκτήσατε οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην πεῖραν; «Ἐκεῖ διατρέχουσι τὰ πλοῖα».

Πότε κάθε Χριστιανὸς θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὁρμὴν νὰ διατρέξῃ καὶ νὰ διασχίσῃ τὴν νεκρὰν αὐτὴν κοινωνίαν; Εἴθε τοῦτο νὰ μὴ βραδύνῃ ἐπὶ πολύ.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ. Τὰ τρέχοντα πλοῖα ἐξαφανίζονται τέλος ἀφ' ἡμῶν. Καὶ αὐτὴ ἡ ζωή μας, ἡ ἐδῶ ὕπαρξίς μας, ὡς τὸ ταχύτερον καὶ ἐλαφρότερον πλοῖον, ὁλονὲν τρέχει καὶ τάχιον ἢ βράδιον θὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τῶν γονέων, φίλων, συγγενῶν καὶ παντὸς προσφιλοῦς προσώπου. Νομίζομεν ὅτι εἴμεθα στάσιμοι, ἀλλ' ὄχι· ὁλονὲν φερόμεθα μὲ ὁρμὴν πρὸς τὸν τάφον.

Διατί λοιπὸν νὰ καθήμεθα ἀμέριμνοι; Τὸ πλοῖον δὲν στέκει οὔτε εἰς τὸν παρα. μικρὸν κτύπον τοῦ ὡρολογίου. Ἡμεῖς ὅμως νύκτα καὶ ἡμέραν φερόμεθα πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου, πρὸς τὸν τάφον. Πόσον μακρὰν αὐτοῦ εἴμεθα; Ἕνα ἀκόμη μῆνα; Ἓν ἀκόμη ἔτος; Περισσότερα; Γρήγορα θὰ περάσουν.

Καὶ πῶς τὰ ἐπεράσαμεν; Πῶς τὰ ἐξωδεύσαμεν; Συνειθίζομεν νὰ λέγωμεν, ὅτι ἡμεῖς ἐξωδεύσαμεν οὕτω τὰ χρηματά μας, ἢ ὁ τάδε κατεσπατάλησε τὴν περιουσίαν του ἀσκόπως. Καὶ δὲν ἐσυνειθίσαμεν νὰ μᾶς κάμῃ ἐντύπωσιν, ἐὰν ἐξοδεύωμεν καὶ κατασπαταλῶμεν τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μας ἀσκόπως.

Δὲν ἐρωτῶμέν ποτε πόσον μᾶς ὤθησε πνευματικῶς ἐμπρὸς ἕκαστον ἔτος, ἢ εἰς ποίαν θέσιν εἴμεθα ἀπὸ πέρυσιν ἕως ἐφέτος καὶ οὐδέποτε σκεπτόμεθα νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἑκάστης ἡμέρας καὶ ὥρας ποῦ διερχόμεθα. Ἀλλ' ὅσον σφοδροὶ καὶ ἂν πνεύσουν οἱ ἄνεμοι ἔξω, ἡμεῖς κοιμώμεθα ὡς ὁ Ἰωνᾶς, σκεπτόμενοι ὡς ἐκεῖνος ὅτι δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄλλους, ἐνῷ ἀκριβῶς δι' ἡμᾶς εἶναι Οὕτω σκέπτονται πολλοί, ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι πλέον θνητοὶ ἀπ' αὐτούς.

Ἂς σκεπτώμεθα ἕκαστος κατὰ πόσον μᾶς ἔφερε ὁ παρελθὼν χρόνος πλησίον τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν βλέπῃς τὰ πλοῖα παρελαύνοντα, ἐνθυμοῦ ὅτι ὁμοίως τρέχει καὶ ἡ ζωή σου, ἐνθυμοῦ ὅτι θὰ φθάσῃς εἰς τὸ τέρμα, ὅπου τὴν κυριότητα καὶ δεσποτείαν, ἣν νομίζεις ὅτι κρατεῖς εἰς χεῖράς σου, θὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ ἡ αἰώνιος δουλεία.

ΤΡΙΤΟΝ. Ὅλα τὰ διατρέχοντα πλοῖα πηγαίνουν πρὸς ἕνα σκοπὸν, μὲ κάποιαν πρόφασιν καὶ ἔργον. Τὰ τοιαῦτα πλοῖα ἔχουν συμφωνητικὸν καὶ ἐκτελεστικόν τι ἀνὰ χεῖρας, ἔχοντα δὲ ἀνειλημμένας σπουδαίας ἐπιχειρήσεις, εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ φθάσουν εἰς τὸν προορισθέντα λιμένα.

Σοῦ ἡ πρόθεσις καὶ τὸ ἔργον ποία εἶναι; Καὶ μὲ ποῖον ἔχεις κάμει συμφωνητικόν;

Πολλοὶ δυστυχῶς ἐννοοῦν ὡς προορισμόν των νὰ διέρχωνται τὸν βίον των κολακεύοντες καὶ κολακευόμενοι· εἶναι ὅμως καὶ ἄλλοι, ὡς τὰ ἀναλαβόντα σοβαρὰν ἐπιχείρησιν πλοῖα, καὶ οἱ τοιοῦτοι ἔδωκαν τὸν ἑαυτόν των εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἦλθον εἰς συμφωνίαν καὶ ἔκαμον αἰωνίαν διαθήκην καὶ ὁ σκοπὸς των εἶναι ὁ πλοῦς καὶ ἡ ἄφιξις εἰς τὸν λιμένα τοῦ ἁγιασμοῦ.

Ὢ οὐράνιε καὶ εὐλογημένε λιμήν! Δεῖξέ μας τὸν φάρον σου, διὰ νὰ πλεύσωμεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς σέ! Ὅσοι δὲ ἔχετε κάμει συμφωνητικὸν διὰ τὸν λιμένα αὐτόν, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι θὰ ἴδητε τὸν φάρον τοῦτον λάμποντα μακρόθεν.

Ἐνῶ δὲ πλέετε πρὸς τὰ ἐκεῖ, προσέχετε ἀπὸ τὰς Σειρῆνας τῆς ἁμαρτίας. Οὐδέποτε νὰ σταματήσητε τὴν Χριστιανικήν σας πορείαν, ὅπως διασκεδάσητε μετ' αὐτῶν.

Εἶναι βλαβεραί, ὀλέθριαι. Θὰ σᾶς κάμουν νὰ λοξοδρομήσητε καὶ ὕστερον θὰ εἶναι τρομερὸν νὰ συγκρουσθῆτε πρὸς καμμίαν ὕφαλον, διότι διὰ τῆς λοξοδρομήσεώς σας θὰ ἀποπλανηθῆτε καὶ θὰ χάσητε ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας τὸν εὐεργετικὸν φάρον.

ΤΕΤΑΡΤΟΝ. Τὰ πλοῖα διατρέχουσιν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία εἶναι ἀκατάστατος. Σήμερον εἶναι γαλήνη. Δύναται ὅμως μετ' ὀλίγον νὰ ἐγερθῇ τρικυμία καὶ τὸ πλοῖον νὰ κινδυνεύσῃ. Ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ πάντα ὑπ' ὄψει καὶ νὰ ἦναι δι' ὅλα ἡτοιμασμένον. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ζωῆς ταξειδεύοντες, θὰ συναντηθῶμεν μὲ τρικυμίας.

Ἀλλ' ἄς μὴ μᾶς καταλάβῃ ποτὲ ἡ ἀπιστία τοῦ δειλοῦ, ὥστε νὰ φωνάξωμεν πρὸς τὸν Κύριον: «Δὲν σὲ μέλει ὅτι χανόμεθα;» Εἰς πᾶσαν τρικυμίαν τῆς ζωῆς καὶ μεταβολήν, θανάτου, ζημίας, διωγμοῦ, ἀφιερωθῆτε εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀγρυπνεῖτε προσευχόμενοι. Οὗτος ἄς ἦναι ὁ θώραξ ἐφ' οὗ θὰ θαρρῆτε, ἔχετε δὲ πεποίθησιν ὅτι εἶναι θώραξ ἰσχυρότατος.

«Τὰ πλοῖα διατρέχουσι.» Τὸ δεύτερον μέρος πρὸς ἐξέτασιν εἶναι τὸ πῶς διατρέχουσι τὰ πλοῖα.

Τὰ κινοῦντα τὰ πλοῖα εἶναι δύο—ὁ ἄνεμος καὶ τὸ πῦρ. Εἰς τὴν Χριστιανικὴν μας ζωήν, ἄνεμος εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ πῦρ εἶναι ἡ προθυμία τῆς καρδίας μας. Πρέπει, ναί, ἡ καρδία μας νὰ ἦναι θερμή, θερμοτάτη, ἵνα τὸ Πνεῦμα ἐνεργήσῃ εἰς ἡμᾶς.

Ποσάκις δὲν βλέπομεν ὅτι ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὁμιλίας ἄλλοι μὲν μένουσι τελείως ἀδιάφοροι, ἄλλοι δὲ ἐξεγείρονται καὶ ἡ καρδία των συγκλονίζεται. Διατί; Διότι αὐτοὶ μὲν ἦλθον παρεσκευασμένοι διὰ τῆς προσευχῆς, ἐνῷ οἱ ἄλλοι εἶχον καὶ ἔχουν ἐστραμμένον τὸ πῦρ τῆς καρδίας των πρὸς ἐντελῶς ἐναντίαν διεύθυνσιν. Δυστυχῶς οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ πλεύσουν πρὸς τὸν λιμένα τῆς πλάνης, μόλις ὁ ἄνεμος τοὺς σύρῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Παραπονεῖσθε ἐνίοτε διὰ τὴν ἔλλειψιν συννενοήσεως χαρακτήρων. Ἀλλ' ἐδοκιμάσατέ ποτε νὰ ἀρχίσητε ἀπὸ τὸν ἰδικόν σας χαρακτῆρα διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἄλλων; Διορθώσατε σεῖς πρῶτον τὴν ἑστίαν τῶν καρδιῶν σας, καθαρίσατε καὶ προετοιμάσατε ταύτην διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε ἐξάπαντος τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπιδράσῃ καὶ εἰς τὰς ἀντιθέτους καρδίας.

Εἴπομεν ὅτι τὰ κινοῦντα τὰ πλοῖα καὶ νικῶντα τὰς τρικυμίας καὶ τὰ προσκόμματα εἶναι τὸ πῦρ καὶ ὁ ἄνεμος. Ἀλλὰ πόσοι Χριστιανοὶ εἶναι ποῦ ζοῦν ἄνευ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ζήλου ἐν ταῖς καρδίαις των, τὰ ὁποῖα εἶναι ὁ ἄνεμος καὶ τὸ πῦρ τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἄς μάθωμεν πάντες ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ κατανικῶσα τὰ πάντα. Ἔχετε λοιπὸν ταύτην ἄφθονον καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειάν σας καὶ πρὸς τοὺς φίλους σας, καὶ πρὸς πάντας. «Ἐκεῖ διατρέχουσι τὰ πλοῖα». Πῶς δύνανται νὰ τρέχωσι καὶ νὰ ὁδηγῶνται ἄλλως παρὰ τοῦ τιμονίου; Τὸ πηδάλιον εἶναι ἐλάχιστον πρᾶγμα, ἀλλ' ἄνευ αὐτοῦ τὸ σκάφος, τὸ μικρότερον ὡς καὶ τὸ μεγαλείτερον, οὔτε ἓν βῆμα δὲν εἰμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ.

Ἔχει καὶ ἕκαστος Χριστιανὸς τὸν Χριστὸν διὰ πηδάλιον, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀκολουθῇ διὰ τῆς διανοίας του μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἀγρύπνως.

Βλέπε, ἀδελφέ μου, ὥστε ὁ Χριστὸς νὰ ἔχῃ τὴν χεῖρά του εἰς τὸ πηδάλιόν σου καὶ πρόσεχε ὥστε Αὐτὸς πάντοτε νὰ σὲ ὁδηγῇ, ὅπως φθάσῃς εἰς τὸν λιμένα τῆς τελείας εἰρήνης. Ἔχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸν πολύτιμον ὁδηγόν σου, τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὅπως ὁ πλοίαρχος ἔχει ἐνώπιόν του τὸν χάρτην καὶ ὁδηγεῖται, μένων ἄγρυπνος καὶ ἐπιβλέπων. Οὕτως ἀγρύπνει καὶ σὺ διὰ τῆς προσευχῆς.

Ἡ διδασκαλία τῆς θαλασσοπορίας αὐτῆς εἰς τὸν ἀπέραντον ὠκεανὸν μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι θαυμασία εἰκὼν τῆς ζωῆς τῆς πίστεως. Ὁ ναύτης δὲν βλέπει πρὸ αὐτοῦ κανένα δρόμον οὔτε σημεῖόν τι, εἰμὴ ἀπέραντον θάλασσαν. Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα εἶναι βέβαιος περὶ τῆς πορείας του, βασιζόμενος εἰς διάφορα σημεῖα τῆς φύσεως καὶ εἰς τὸν πρὸ αὐτοῦ ἐκτεινόμενον χάρτην.

Οὕτω καὶ ὁ Χριστιανὸς περιπατεῖ διὰ τῆς πίστεως καὶ βλέπει φωτεινὸν τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀβέβαιον καὶ σκοτεινὸν μέλλον. Ἀδελφέ! ἀπόβλεψον εἰς τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ καὶ μελέτα τὸν χάρτην τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἔσο βέβαιος, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποπλανηθῇς ἢ νὰ χαθῇς, διότι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει: «Δὲν θέλω σὲ ἀφήσει, οὐδὲ θέλω σὲ ἐγκαταλείψει» (Ἑβρ. 13: 5).

Καὶ φθάνοντες εἰς τὸν λιμένα τῆς αἰωνιότητος, θὰ ἀνακράξωμεν: Δόξα εἰς τὸν πλοίαρχον τῆς σωτηρίας μας, διότι αὐτὸν πιστεύομεν ὡς Σωτῆρά μας!

Τὰ πλοῖα διατρέχουσι καὶ διατρέχοντα προσέχουσι καλῶς μήπως ὀπή τις ἀνοίξῃ καὶ εἰσέλθῃ ἡ θάλασσα εἰς τὸ κύτος τοῦ σκάφους. Ἐφ' ὅσον τὸ ὕδωρ εἶνε ἔξωθεν, ὅσον καὶ ἂν τὸ μαστίζῃ, τὸ πλοῖον εἶναι ἐν τούτοις αὐτὸ ἀσφαλές. Ἀλλ' ἂν τὸ ὕδωρ εἰσέλθῃ ἐντός, τετέλεσται! Οὕτω καὶ ὁ Χριστιανὸς εἶναι ἀσφαλής, ἐφ'ὅσον ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἐντὸς τῆς καρδίας του· ἅπαξ ὅμως εἰσέλθῃ, ἡ ἀπώλεια εἶναι ἄφευκτος, ὁ καταποντισμὸς θὰ συντελεσθῇ διὰ τῆς εἰσροῆς τῶν ὑδάτων, διὰ τῆς εἰσροῆς τῆς ἁμαρτίας.

Διὰ τοῦτο ὁ Πλοίαρχος τῆς σωτηρίας μας μᾶς λέγει: «Τὰ πλοῖα διατρέχουσι καὶ ὅταν ἐπιστῇ σωτηρίας ἀνάγκη ῥίπτουσι τὸ φορτίον των» (Πραξ. 27: 18, 29), διὰ νὰ γίνωσιν ἐλαφρότερα καὶ πλέωσιν εὐκολώτερον.

Οὕτω καὶ πᾶς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀπορρίπτῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του πᾶν βάρος ἁμαρτίας, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο ἦναι προσφιλές, δηλ. πλοῦτος, κοσμικαὶ μέριμναι, ἐπιδείξεις, κ.λ.π, ὅπως πλεύσῃ ὅσον τάχιστα καὶ ἀνέτως εἰς τὸν λιμένα τῆς ἁγιωσύνης.

Ὡσαύτως δὲ πλοῖά τινα ἔξωθεν φαίνονται ὡραῖα, ἔσωθεν δὲ εἶναι ἀθλιέστατα καὶ ἐφθαρμένα. Πρόσεξε εἰς τὴν σύγκρισιν καὶ μὴ θέλῃς νὰ αὐταπατηθῇς: Τὰ πλοῖα τοῦ κυβερνήτου Ἰησοῦ, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς εἶναι ναυπηγημένα διὰ καλῶν ὑλικῶν. Διὰ σὲ ἡ οἰκοδομή σου ἡ ἐσωτερικὴ πρέπει νὰ ἦναι ἡ εἰλικρίνεια, ἡ φιλαλήθεια, ἡ ἀγάπη, ἡ ἀνεξικακία.

Ἅπαντα τὰ πλοῖα ἔχουν καὶ τὰς ὀνομασίας των. Ἄλλα ὀνομάζονται αὐτοδικαιοσύνη, ἄλλα ἐγωϊσμός, ἄλλα ὑπερηφάνεια. Πάντα ταῦτα εἶναι συναφῆ πρὸς ἄλληλα, δὲν ἔχω ὅμως καμμίαν ἐμπιστοσύνην διὰ τὴν ἀγκυροβόλησιν ὅλων αὐτῶν. Θὰ ναυαγήσουν ἀφεύκτως.

Διὰ σᾶς ὅμως τὸ σῆμα ἂς εἶναι ὁ Σταυρός, μὲ τὰ ψηφία τοῦ ἐσταυρωμένου, τὸ ὁποῖον νὰ ὑψώσητε ὅταν σᾶς δοθῇ περίστασις, ὄνομα δὲ τοῦ πλοίου σας «Οὐράνιος Βασιλεία». Τότε καὶ ἡ κυκλοφορία σας εἰς τὴν κοινωνίαν θὰ εἶναι ὄντως

Χριστιανική. Μὲ πόσην δόξαν θὰ εἰσέλθητε εἰς τὸν διαβλεπόμενον λιμένα διὰ τοιούτων σημάτων! Προχώρει λοιπὸν μετὰ θάρρους. Στρατιὰ ὁλόκληρος σὲ ἀναμένει εἰς τὸν λιμένα τῆς ἁγιωσύνης, ἥτις θὰ σὲ ὑποδεχθῇ διὰ τῶν αὐτῶν σημάτων. Ἐκ τῶν σημάτων σου δὲ θὰ γνωρισθῇ ἡ προέλευσίς σου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς πορείας (Ψαλ. 4).

Ἄλλην σύγκρισιν ἔχω νὰ κάμω: Τί εἶναι τὸ φορτίον ἑκάστου πλοίου, καὶ τί σὺ φέρεις ἐν σεαυτῷ; Πολλὰ ἐκ τῶν Χριστιανικῶν πλοίων ἐξωτερικῶς φαίνονται ὅτι πληροῦνται πολυτίμου φορτίου, ἀλλ' ἅμα τὰ ἐξετάσητε, δὲν περιέχουν δυστυχῶς εἰμὴ σαβούραν, καὶ ἄλλα ἓν φορτίον ἀμφιβολιῶν, δειλίας, ἀδιαφορίας, μὲ ὑποθέσεις ὅλως κοσμικάς. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ κατακτήσωμεν τὸν κόσμον τοῦτον ἐν γνώσει μας, ὅτι εἶναι ἀπατηλός, ψευδής, περιττὸς καὶ μᾶλλον ἐπιζήμιος διὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν μας, ἔπρεπε νὰ τὸ ἀποφύγωμεν. Καὶ ὅμως προσκολλώμεθα εἰς αὐτὸν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ μὲ ὅλην τὴν ψυχήν μας! Ὦ, τί καταστρεπτικὴ σαβούρα!

Ὄχι! τὸ φορτίον ποῦ σοῦ ἁρμόζει εἶναι ἡ ἐλπίς, ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη, ἡ Χριστιανικὴ ἀνδρεία. Διὰ τοῦ φορτίου αὐτοῦ σοῦ ὑπόσχομαι ἀφθονώτατα κέρδη. Δοκίμασε καὶ θὰ πεισθῇς περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑποσχέσεών μου.

Μερικὰ πλοῖα φέρουν φορτίον δυναμίτιδος, πυρίτιδος. Αὐτὰ εἶναι ὁ θυμός σου, ἡ ὀργή σου. Πῶς ἐτόλμησας, ἀδελφέ μου, νὰ φορτώσῃς τοιοῦτον φορτίον εἰς τὸν ἑαυτόν σου; Ὦ, σὲ συμβουλεύω· ἐκφόρτωσέ το τὸ ταχύτερον, τρέχεις μέγαν κίνδυνον διότι ὁ ἐλάχιστος σπινθὴρ θὰ μεταδώσῃ τὸ πῦρ πρὸς ζημίαν σοῦ καὶ τῶν ἄλλων.

Τώρα ἄς ἐρωτήσωμεν, πόσους ἀπὸ ἡμᾶς φέρει τὸ κήρυγμα καὶ ἡ διδασκαλία εἰς σταθερὸν λιμένα, ἢ μήπως εἴμεθα κενὸν πλοῖον; Καὶ ποῦ πηγαίνομεν;

Βεβαίως ὅλα τὰ πλοῖα ἐκκινοῦσι διὰ τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ἀλλὰ πόσα φθάνουσιν; Καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν τοὺς ἐρωτήσητε, θὰ σᾶς εἴπουν ὅτι βαδίζουν διὰ τὸν λιμένα τῆς αἰωνιότητος, ἀλλὰ θὰ φθάσουν ὅλοι;

Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀμφιβάλλω, ἄν θὰ μεῖνον ὅλοι σταθεροὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των. Ἄλλους θὰ τοὺς κυριεύσῃ ἡ κούρασις, ἄλλοι θὰ ναυαγήσουν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἀπὸ ἀμέλειαν, ἀπὸ ἀδυναμίαν, ἢ θὰ προσκρούσουν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς ἁμαρτίας. Προσέχετε τὰς ὑπούλους ὑφάλους τῆς ἁμαρτίας, ἀδελφοί μου, προσέχετε, διότι θὰ ναυαγήσητε.

Βλέπω ἓν πλοῖον καὶ πάντοτε ἐρωτῶ, «ποῦ ἆρά γε νὰ πηγαίνῃ»; Μὴ γένοιτο ὥστε πλοῖόν τι ἐξ ἡμῶν νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, μὴ γένοιτο ἡ καρδία μας νὰ ἦναι νεκρὰ πρὸς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἄς προσπαθήσωμεν νὰ παρασκευασθῶμεν δι' αὐτοῦ τελείως καὶ διὰ ταύτην τὴν ζωὴν καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν.

Μὴ ἀναπαύεσθε διερχόμενοι ταύτην τὴν ζωὴν εἰς ἀμεριμνησίαν καὶ ἀδράνειαν πνευματικήν, διότι θὰ μεταμεληθῆτε. Εὔχομαι τοιοῦτοι νὰ μὴ ἦσθε σεῖς, ἀδελφοί μου, ἀλλ' ὁ Κύριος, ὁ φορτώσας ἡμᾶς μὲ φορτίον ἰδικόν Του, εἴθε νὰ μείνῃ βοηθὸς μέχρις ὅτου ἀγκυροβολήσωμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς αἰωνιότητος, τὸ δὲ πῦρ τῆς καρδίας σας εἴθε νὰ σᾶς διατηρῇ πάντοτε εἰς ἀδιάκοπον συνάφειαν μετὰ τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ καὶ ἐμπεπλησμένοι Πνεύματος Ἁγίου νὰ πλεύσητε μὲ ἀγάπην ἀνυπόκριτον, ἐμπιστευόμενοι πᾶσαν τὴν χειραγώγησιν τοῦ πλοίου σας, τουτέστι τὴν ζωήν σας, εἰς τὸν μόνον Σωτῆρα καὶ Ὁδηγὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Εὐαγγελία Π. Οἰκονόμου

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΤΡΕΝΤΣ (Richard Trench)

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ 'Αγγλικοῦ)

(συνέχεια)

ΙΕ.΄

Ἡ θαυματουργικὴ θρέψις τῶν πεντακισχιλίων.

(*Ματθ. ιδ.΄ 15—21, Μάρκ. ς.΄ 35—44. Λουκᾶ θ.΄ 12—17, Ἰωάνν. ς.΄ 5—14*).

Ἡ ἀποχώρησις τοῦ Κυρίου εἰς ἔρημον τόπον ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν τριῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ, ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόνον Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων μόνος ὁ Ματθαῖος αἰτιολογεῖ ταύτην ὡς συνέπειαν τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωάννου. «***Ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ, εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν***» (Ματθ. ιδ.΄ 13). Ὁ δὲ Μάρκος προσθέτει καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἀποστόλους, ἐπανακάμψαντας ἐκ τῆς εὐαγγελιστικῆς των περιοδείας, ὅπως ἀναπαυθῶσι μετὰ τοὺς κόπους αὐτῶν, εἰπών: «***Ἔλθετε σεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον καὶ ἀναπαύθητε ὀλίγον***», ***διότι ἦσαν πολλοὶ οἱ ὑπάγοντες καὶ ἐρχόμενοι, καὶ οὔτε νὰ φάγωσιν ηὐκαίρουν. Καὶ ὑπῆγον εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν μὲ τὸ πλοῖον***» (Μάρκ. ς.΄ 31—32).

Τὰ πλήθη ὅμως, ἑλκυσθέντα ἐκ τῶν ὅσων ἔβλεπον τὸν Ἰησοῦν νὰ ἐκτελῇ ἐπὶ τῶν νοσούντων, δὲν ἠννόουν νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ ὅτι διαπεραιοῦται διὰ τοῦ πλοιαρίου εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τῆς Τιβεριάδος λίμνης, συνέρρευσαν ἐκεῖ διὰ τῆς παραλίας καὶ συνήχθησαν πλησίον αὐτοῦ (αὐτόθι 33). «***Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν ὄχλον πολύν, καὶ εὐσπλαγχνίσθη δι' αὐτούς, ἐπειδὴ ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. Καὶ ἤρχισε νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς πολλά***» (αὐτ. 34). Ἂν καὶ ἡ παρουσία τοῦ πλήθους εἰς τὸ ἀπόκεντρον ἐκεῖνο μέρος, ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ἠρεμίαν πρὸς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Οὐρανίου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ νὰ ἀντλήσῃ νέαν δύναμιν διὰ τὸ ἔργον Του, ἐματαίωνε τὸν σκοπόν του τοῦτον, ὁ Κύριος ἀγογγύστως, καὶ μόνον οἶκτον αἰσθανόμενος, ἐθυσίασε τὰς πολυτίμους του ὥρας ὅπως διαφωτίσῃ τὸ πνεῦμα καὶ θεραπεύσῃ τὰς σωματικὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων τούτων. «Δεχθεὶς αὐτούς, ἐλάλει πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἔχοντας χρείαν θεραπεία. ἰάτρευεν» (Λουκ. ς.΄ 11).

Ἐπεξηγηματικὴ εἶναι ἡ πληροφορία, ἣν παρεμβάλλει εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀφηγήσεως ὁ Ἰωάννης (Ἰωάν. ς.΄ 4), ὅτι «***ἐπλησίαζε δὲ τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων***». Μᾶς ἐξηγεῖ τὸ ἀσύνηθες φαινόμενον τῆς συρροῆς τοσούτου πλήθους λαοῦ εἰς τὰ ἀραιῶς κατῳκημένα ἐκεῖνα μέρη. Τὰ πλήθη ταῦτα ἐβάδιζον πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸν Νόμον τελέσωσιν ἐκεῖ τὸ Πάσχα.

Τὴν εἰσήγησιν περὶ τῆς προμηθείας τροφίμων διὰ τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώ-

πων, ἀποδίδουσιν οἱ μὲν Ματθαῖος, Μάρκος καὶ Λουκᾶς εἰς αὐτοὺς τοὺς μαθητάς, ὁ δὲ Ἰωάννης εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον. Ἡ ἀσυμφωνία ὅμως αὕτη τῶν Εὐαγγελιστῶν δὲν εἶναι οὐσιώδης, καθόσον δὲν ἀποκλείεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι πρῶτος ὁ Κύριος, ἐνῷ εἰσέτι συνέτρεχον πρὸς αὐτὸν τὰ πλήθη, εἶπεν ἐν εἴδει ἐπιφωνήματος πρὸς τὸν Φίλιππον, «***Πόθεν θέλομεν ἀγοράσει ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;***» Οὐχὶ βεβαίως ἐκφράζων ἀπορίαν, ἀλλ' ὅπως δοκιμάσῃ τὸν Φίλιππον: ***Ἔλεγε δὲ*** τοῦτο δοκιμάζων (πειράζων) αὐτόν, διότι αὐτὸς ἤξευρε τί ἔμελλε νὰ πράξῃ (Ἰωάνν. ς.'). Ὁ Κύριλλος ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἔκαμε πρὸς τὸν Φίλιππον, διότι οὗτος ἦτο ὁ περισσότερον ἀστοιχείωτος ἐξ ὅλων τῶν μαθητῶν εἰς τὰ πνευματικά, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Διδάσκαλον παρακλήσεώς του: «Δεῖξον εἰς ἡμᾶς τὸν Πατέρα καὶ τοῦτο ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς» (Ἰωάνν. ιδ.' 9). Ὀρθῶς δὲ κρίνει, διότι ὁ Φίλιππος, ἂν καὶ τόσον καιρὸν διέμενε πλησίον τοῦ Διδασκάλου καὶ τόσα σημεῖα εἶδε παρ' Αὐτοῦ, ἐν τούτοις δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ Διδάσκαλος ἦτο ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος Ἐκείνου, ὅστις τρέφει ἐν ἀφθονίᾳ ἅπασαν τὴν κτίσιν, καὶ ὅτι δύναται διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ μόνου νὰ δώσῃ τροφὴν εἰς τὰς ὀλίγας χιλιάδας, αἵτινες ἀκροῶνται τῆς διδαχῆς του καὶ ἀναμένουν εὐλογίαν παρ' αὐτοῦ. Ὁ νοῦς του εὐθὺς ἀναφέρεται εἰς ἀνθρωπίνους ὑπολογισμούς, καὶ λέγει: «***Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι δὲν ἀρκοῦσιν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ λάβῃ ἕκαστος αὐτῶν ὀλίγον τι***» (Ἰωάν. ς.' 7).

Ρίψας οὕτω τὸ ζήτημα εἰς τὸ μέσον, ὁ Κύριος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀνέμενε τὴν στιγμὴν ὅτε ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξευρέσεως τροφῆς διὰ τὰ πλήθη ταῦτα θὰ καθίστατο μᾶλλον κατεπείγουσα. Καὶ πράγματι ὥρας τινὰς βραδύτερον, «***Προσελθόντες πρὸς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν, ὅτι ἔρημος εἶναι ὁ τόπος καὶ ἤδη ὥρα πολλὴ παρῆλθε· ἀπόλυσον αὐτούς, διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τοὺς πέριξ ἀγροὺς καὶ κώμας καὶ ἀγοράσωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἄρτους, διότι δὲν ἔχουσί τι νὰ φάγωσι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, Δότε σεῖς εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσι. Καὶ λέγουσι πρὸς αὐτόν, Νὰ ὑπάγωμεν νὰ ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους καὶ νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσι;*** » (πρᾶγμα δι' αὐτοὺς ἀδύνατον). Ὁ Κύριος, ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἀνικανότητος αὐτῶν, ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην, τοὺς παραγγέλλει νὰ ἴδωσι πόσαι τροφαὶ ὑπάρχουσι μεταξὺ τοῦ πλήθους, ὁ δὲ Ἀνδρέας, ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου, λέγει πρὸς αὐτόν, «***Ἐδῶ εἶναι παιδάριον, τὸ ὁποῖον ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί εἶναι εἰς τοσούτους;*** »

Μὲ τὴν πενιχρὰν ταύτην προμήθειαν κοινοτάτης τροφῆς, ὁ Κύριος τότε ἀναλαμβάνει νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ πλήθη ἐκεῖνα, τρανῶς ἐπιδεικνύων τὴν θαυματουργικήν Του δύναμιν ἀπέναντι τῆς ἀμηχανίας τῶν μαθητῶν, καὶ διατάσσει ὅπως ἀναπαυθῶσιν ἐπὶ τῆς χλόης, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πάσχα ἦτο ἀκόμη πολλὴ καὶ δροσερά, «Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς μαθητάς, Καθίσατε τοὺς ἀνθρώπους κατὰ ἀθροίσματα, ἀνὰ ***πεντήκοντα· καὶ ἔπραξαν οὕτω, καὶ ἐκάθησαν ἅπαντες***» (Λουκ. θ.' 15). Κατὰ τὸν Μάρκον (ς.' 39—40) ἐκάθησαν «***πρασιαί, πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα***», πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἀταξίας, συνωστισμοῦ καὶ ἀνίσου διανομῆς τῆς τροφῆς.

Ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ ἐμπεριστατωμένη ἅμα καὶ ἀπέριττος ἀφήγησις τοῦ

θαύματος ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν χωρεῖ ὑπεκφυγὴ ἐννοίας ἢ ἄλλη τις σοφιστεία. Ἀφοῦ διεπιστώθη ἡ ἔλλειψις τροφῆς ἀρκετῆς διὰ πεντακισχιλίους ἀνθρώπους, ὁ Κύριος διατάσσει τὴν κατανομὴν τοῦ πλήθους εἰς ὁμάδας ὡρισμένου ἀριθμοῦ, ὥστε νὰ δύνανται οἱ ἀπόστολοι νὰ κυκλοφορῶσι μεταξὺ αὐτῶν ἐλευθέρως Λαβὼν δὲ ὁ Κύριος τὴν προφανῶς ἀνεπαρκῆ προμήθειαν τροφῆς ἀνὰ χεῖρας, ἐπεκαλέσθη τὴν εὐλογίαν τοῦ Πατρός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διὰ τῆς συνήθους μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπιτραπεζίου εὐχαριστηρίου εὐχῆς, καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Νόμου, κατὰ τὸ ὁποῖον «***Πᾶς ὁ ἀπολαμβάνων τι, χωρὶς νὰ ἀναπέμψῃ εὐχαριστίαν, κλέπτει τὸν Θεόν***», ἀλλὰ κυρίως διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ πρὸ αὐτοῦ θαῦμα. Ὁ δὲ θαυματουργικὸς πολλαπλασιασμὸς τῶν τροφίμων ἐγένετο εἰς αὐτὰς τὰς χεῖρας τοῦ Κυρίου (κατ' ἄλλους δὲ ἐπαναλαμβάνετο καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀποστόλων καὶ εἰς τὰς τοῦ τρεφομένου πλήθους).

Ἐὰν ἠθέλομεν ζητήσει νὰ κατανοήσωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐτελέσθη τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων καὶ ἰχθύων, θὰ εὑρισκόμεθα εἰς τὴν αὐτὴν ἀμηχανίαν, ὡς καὶ πρὸ τῆς περιπτώσεως τῆς μετατροπῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον. Τὸ ***θαῦμα***, ὅσον δήποτε καὶ ἂν συγκεντρώσωμεν τὴν σκέψιν καὶ τὴν φαντασίαν ἡμῶν εἰς ἀνίχνευσιν αὐτοῦ, διαφεύγει καὶ ἀείποτε θὰ διαφεύγῃ τὴν πεπερασμένην ἡμῶν διάνοιαν, καθότι εἰς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρήσῃ ἡ ἀντίληψις τοῦ ***τί ἐστι δημιουργία***. Ἀδύνατον εἶναι ἡ σκέψις νὰ γεφυρώσῃ τὸ μεταξὺ τῆς ***ἀνυπαρξίας*** καὶ τῆς ***ὑπάρξεως*** χάσμα, ἐνῷ πᾶσα δημιουργικὴ πρᾶξις δὲν εἶναι ἄλλο ἢ μία τοιαύτη γεφύρωσις. Ὁ Ὠριγένης, λέγων ὅτι ὁ Κύριος ἐνήργησε τὸ θαῦμα τοῦτο «***τῷ λόγῳ καὶ τῇ εὐλογίᾳ***», φρονεῖ ὅτι ἡ στιγμὴ τῆς θαυματουργικῆς ἐνεργείας ἦτο ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν λαβὼν εἰς τὰς χεῖράς του τὰ τρόφιμα, ηὐλόγησεν αὐτά. Τοῦτο φαίνεται τονίζων ὁ Λουκᾶς, λέγων περὶ τῶν ἄρτων, ὅτι ὁ Κύριος «ηὐλόγησεν αὐτούς». Καὶ ἐπαφίεται ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς τὰ λοιπὰ εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν, εἰς τὴν αὐτὴν πίστιν, ἥτις παραδέχεται ὅτι «οἱ αἰῶνες (δηλ. ὁ κόσμος) ἐκτίσθησαν μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὥστε τὰ βλεπόμενα δὲν ἔγειναν ἐκ φαινομένων» (Ἑβρ. ια.´ 3).

Μερικοὶ ἐζήτησαν νὰ εὕρωσιν ἐξήγησιν τοῦ θαύματος τούτου, διευκολύνουσαν ἡμᾶς εἰς τὴν κατανόησιν αὐτοῦ, παραλληλίζοντες αὐτὸ μὲ τὴν μυστηριώδη καὶ ἀληθῶς θαυματουργὸν ἐνέργειαν τῆς φύσεως, διὰ τῆς ὁποίας εἷς ξηρὸς κόκκος σίτου σπειρόμενος εἰς τὴν γῆν, πολλαπλασιάζεται διὰ τῆς βλαστήσεως εἰς πολλοὺς στάχεις. Καὶ λέγουσιν οἱ φέροντες τὴν ἐξήγησιν ταύτην ὅτι ἐκεῖνο τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ ἐνεργεῖ κατ' ἔτος εἰς κάθε ἀγρὸν σίτου, καὶ τὸ ὁποῖον ἐσυνειθίσαμεν τόσον, ὥστε νὰ μὴ μᾶς προξενῇ πλέον καμμίαν ἐντύπωσιν, αὐτὸ τοῦτο ἐνήργησεν ὁ Χριστὸς ἐντὸς ριπῆς ὀφθαλμοῦ ἐπὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ δύο ὀψαρίων, ὡς ὑπέρτατος Κυρίαρχος τῆς φύσεως.

Ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι ἀληθῶς ὡραία, ἐν τούτοις ὁ παραλληλισμὸς μεταξὺ τοῦ σίτου καὶ τοῦ ἄρτου δὲν εἶναι πλήρης. Ἐὰν ὁ Κύριος ἐλάμβανε ἀντὶ τῶν πέντε ἄρτων ὀλίγους κόκκους σίτου, τοὺς ἔρριπτεν εἰς τὴν γῆν καὶ εὐθὺς ἀνεπήδων πλούσιοι στάχεις, τότε θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι Αὐτὸς συνέπτυξεν εἰς μίαν στιγμὴν

θαυματουργικῶς μίαν ἐνέργειαν τῆς φύσεως. Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ σίτου καὶ τοῦ ἄρτου μεσολαβοῦσι διάφορα στάδια ἀνθρωπίνης τέχνης, ἤτοι, ἀνθρωπίνης ἐπεμβάσεως. Ὅθεν δὲν μᾶς βοηθεῖ εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ προκειμένου θαύματος ὁ ὡς ἄνω παραλληλισμός, καὶ πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν πιστοποίησιν τοῦ θαύματος ὡς ἐκδηλώσεως τῆς Θείας παντοδυναμίας — οὐχὶ βεβαίως δημιουργίας ἐκ τοῦ μηδενὸς (ἀφοῦ ὑπῆρχεν ἡ βάσις τῶν πέντε ἄρτων καὶ δύο ὀψαρίων), ἀλλὰ πολλαπλασιασμοῦ πάντως θαυματουργικοῦ, ἀφοῦ «**ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν**, **καὶ ἐσήκωσαν τὸ περίσσευμα τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις**» (Ματθ.).

Τοιουτοτρόπως τὸ θαῦμα διετρανώθη ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν περισσευμάτων, τὰ ὁποῖα αὐτὰ καὶ μόνα ἦσαν περισσότερα τῶν ἀρχικῶν ἄρτων καὶ ὀψαρίων. Τοῦτο δὲ ἰδόντες οἱ φαγόντες ὄχλοι «**ἔλεγον ὅτι οὗτος εἶναι ἀληθῶς ὁ Προφήτης, ὁ μέλλων νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον**» (Ἰωάνν.).

Ὁ Ἰωάννης, ὅστις πάντοτε σημειοῖ ὅ,τι ὑπεδαύλιζε τὸ μῖσος καὶ τὴν λύσσαν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ, μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν ἀναφέρει τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς ὄχλους τὸ θαῦμα τοῦτο. Βραδύτερον, ὅταν ἡ πρώτη αὕτη ἐντύπωσις εἶχε κάπως λησμονηθῆ, οἱ Ἰουδαῖοι θρασύτατα προεκάλουν τὸν Χριστὸν νὰ κάμῃ θαύματα ἐφάμιλλα τῶν τοῦ Μωϋσέως: «Τί σημεῖον λοιπὸν κάμνεις σύ, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν εἰς σέ; τί ἐργάζεσαι; οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσι» (Ἰωάνν. ϛ.' 30,31) Ὡς νὰ ἔλεγον: «Ἀπέναντι τοῦ οὐρανίου μάννα, τί εἶναι ὁ κοινὸς ἐπίγειος ἄρτος, μὲ τὸν ὁποῖον σὺ ἔθρεψας ὀλίγας χιλιάδας λαοῦ;».

Ἀλλ' ἡ ὥρα τοῦ Κυρίου δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπέλθει. «Γνωρίσας λοιπὸν ὅτι μέλλουσι νὰ ἔλθωσι καὶ νὰ ἁρπάσωσιν αὐτὸν διὰ νὰ κάμωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος μόνος».

ΟΙ ΠΕΙΡΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Καθ' ὅ,τι Αὐτὸς ἔπαθε πειρασθείς, δύναται νὰ βοηθήσῃ τοὺς πειραζομένους» (Ἑβρ. β' 18).

Οἱ πειρασμοὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τοὺς ὁποίους σκοπεύομεν νὰ ἐξετάσωμεν εἰς προσεχεῖς μελέτας ἀποτελοῦσιν ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων γεγονότων τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑποκειμενικῶς καὶ ἀντικειμενικῶς, διὰ πάντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦσιν Αὐτὸν εἰς τὴν καθημερινὴν ζωήν, βαδίζοντες ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ θείου Αὐτοῦ παραδείγματος.

Ἡ στάσις, τὴν ὁποίαν ἐτήρησεν ὁ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς σωτηρίας ἡμῶν κατὰ τὰς λυσσαλέας κατ' Αὐτοῦ ἐφόδους τοῦ ἀρχαίου ὄφεως, καὶ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπέκρουσε ταύτας, μαρτυροῦσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν περὶ τοῦ ***τελείου χαρα-***

κτῆρος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σταθερότητος, μεθ' ἧς εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον διεκήρυξεν, «Ἰδοὺ ἔρχομαι διὰ νὰ κάμω, ὦ Θεέ, τὸ θέλημά Σου», ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχουσιν **ὕψιστον παράδειγμα δι' ἡμᾶς** τοὺς προσκληθέντας νὰ βαδίσωμεν ἐπὶ τὰ ἴχνη Αὐτοῦ, ἀντλοῦντες ἀπὸ τούτου πᾶσαν τὴν δύναμιν, δι' ἧς θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀντισταθῶμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἀφοῦ καταπολεμήσωμεν τὰ πάντα, νὰ **σταθῶμεν** (Ἐφεσ. ς'. 13).

Εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν σπουδαιότητα τῶν πειρασμῶν τοῦ Χριστοῦ συμβάλλει ἔτι περισσότερον τὸ γεγονὸς ὅτι «ἡ πονηρὰ ἡμέρα,» κατὰ τὴν ὁποίαν κορυφοῦται ἡ μανία τοῦ **«ὠρυομένου λέοντος»**, δὲν εἶναι ἁπλῶς περιοδική, ἀλλὰ μᾶλλον μία **διαρκὴς εὐκαιρία** τοῦ Διαβόλου, ὅστις ἐπιζητεῖ νὰ σαγηνεύσῃ ἡμᾶς διὰ τῆς ὑποβολῆς ποικίλων ἐπιθυμιῶν, ὅπως δελεάσῃ διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων, δηλητηριάσῃ ὑπούλως τὸ λογικὸν καὶ ἄδολον γάλα, διὰ τοῦ ὁποίου τρεφόμεθα, ὑποσκάψῃ τὰ θεμέλια τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἐφ' ὧν στερεούμεθα, καὶ ἐκτοξεύσῃ τέλος τὰ πεπυρωμένα βέλη πάσης φύσεως πειρασμῶν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πνευματικῆς ἡμῶν καταστροφῆς. Ζῶντες ὑπὸ τὸ σκιόφως μιᾶς τοιαύτης πονηρᾶς ἡμέρας καὶ ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς πολλὰς μεθοδείας τοῦ ἄρχοντος τοῦ σκότους ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ **ὑψίστου παραδείγματος**, ὅπερ παρέχει εἰς ἡμᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, διὰ νὰ ἀποκρούσωμεν τὸν πειρασμὸν καὶ νὰ νικήσωμεν ἐν τέλει. Ἔχομεν ἀνάγκην τῆς παρ' αὐτοῦ **ἐνισχύσεως, ὁδηγίας καὶ φωτισμοῦ**. Τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ ἂς ἑλκύσῃ τὰ βλέμματά μας μὲ ἐμπιστοσύνην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς Αὐτόν· διότι «δὲν ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον νὰ συμπαθήσῃ εἰς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἀλλὰ **πειρασθέντα κατὰ πάντα** καθ' ὁμοιότητα ἡμῶν χωρὶς ἁμαρτίας» (Ἑβρ. δ'. 15).

Ἡ δύναμις αὕτη τοῦ Χριστοῦ, τοῦ νὰ «δύναται νὰ βοηθήσῃ τοὺς πειραζομένους», προσδίδει εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τῶν πειρασμῶν Αὐτοῦ τὴν σοβαρὰν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἐτονίσαμεν ἐν ἀρχῇ· καὶ ὑπ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἔποψιν θὰ μελετήσωμεν τὸ προκείμενον θέμα. Διατί ὁ Χριστὸς ἐπειράσθη, πότε ἐπειράσθη, πῶς ἐπειράσθη, πῶς ὑπεδέχθη τοὺς πειρασμοὺς καὶ ἀπέκρουσεν αὐτοὺς καὶ ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τῆς στάσεως Αὐτοῦ, εἶναι γεγονότα τὰ ὁποῖα δὲν ἀφοροῦν ἀτομικῶς τὸν Χριστὸν τόσον, ὅσον ἡμᾶς, οἵτινες προσκαλούμεθα νὰ διδαχθῶμεν, φωτισθῶμεν καὶ παραδειγματισθῶμεν ἐξ αὐτῶν.

Πρὶν ἢ ὅμως προχωρήσωμεν εἰς τὰ μαθήματα, ἅτινα διδασκόμεθα ἐκ τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως ἑκάστου πειρασμοῦ, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ σημειώσωμεν τὰ ἐκ τῆς γενικῆς ἐξετάσεως προκύπτοντα μαθήματα, ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ὁποίων εὐχόμεθα ὅπως ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Α'. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν πειρασμῶν τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει μία στενὴ **ἀναλογία** μὲ τὸν **πειρασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεβλήθησαν οἱ πρωτόπλαστοι ἐν τῇ Ἐδὲμ** ἐκ μέρους τοῦ αὐτοῦ πειραστοῦ. Τὴν ἀναλογίαν ταύτην καὶ τὴν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁμοιότητα τῶν πειρασμῶν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν τῶν πρωτοπλάστων θὰ μελετήσωμεν ἐν τῇ ἐξετάσει ἑκάστου πειρασμοῦ. Ἐνταῦθα ἂς σημειώσωμεν μόνον τὴν **ἰδιότητα**, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀδὰμ ἐτέθη ἐν τῇ Ἐδὲμ καὶ ἐκείνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον. Αἱ λέξεις «κυριεύσατε, ἐξουσιάζετε»,

τὰς ὁποίας συναντῶμεν εἰς τὸ 1ον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως (ἐδάφ. 28) διαγράφουν τὸν ῥόλον, τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ παίξουν οἱ πρωτόπλαστοι ἐπὶ τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἐπλάσθησαν ὡς **κύριοι καὶ ἐξουσιασταὶ πάσης κτίσεως**. *Τὴν ἀλήθειαν ταύτην εὑρίσκομεν ἐπιβεβαιουμένην εἰς τὸν η'. ψαλμὸν (ἐδ. 6): «Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (τοῦ ἀνθρώπου). Ἀπ' ἐναντίας ἡ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον ἐσημειώθη ὡς εἴσοδος ἑνὸς λαβόντος «δούλου μορφήν, γενομένου ὁμοίου μὲ τοὺς ἀνθρώπους» (Φιλ. β'. 7). «Διότι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ δώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. κ'. 28). Ἡ Γραφὴ ἀποκαλεῖ τὸν Ἀδὰμ «πρῶτον ἄνθρωπον» τὸν δὲ Χριστὸν «δεύτερον ἄνθρωπον» ἢ «ἔσχατον Ἀδὰμ» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν «πρῶτον Ἀδάμ». Ὁ «πρῶτος ἄνθρωπος» ἐτέθη κύριος μιᾶς δημιουργίας. Ὁ Διάβολος ἐταράχθη καὶ ἀπεφάσισε τὴν* **καταστροφὴν** *καὶ ὑποδούλωσιν τοῦ τε κυρίου καὶ τῆς δημιουργίας. Ὑπέβαλε τὸν πειρασμόν, καθ' ὃν τρόπον ἔκρινε τελεσφορώτερον. Εἰς τὴν προσπάθειάν Του ἐπέτυχε καὶ παρέσυρεν εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας τὸν «πρῶτον ἄνθρωπον Ἀδάμ», ὡς καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν δημιουργίαν.*

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ «δεύτερος Ἀδὰμ» ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς **ἀπὸ πνευματικῆς** *ἀπόψεως κατεστραμμένης δημιουργίας ὑπὸ «μορφὴν δούλου», μὲ τὸν σκοπὸν νὰ* **ἐλευθερώσῃ ταύτην ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας**. *Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδιότης αὕτη, ὑπὸ τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, συμβάλλει εἰς ἀνησυχίαν τὸν Διαβόλον. Ἡ λεία, τὴν ὁποίαν κατώρθωσε τόσον ἐντέχνως νὰ ἁρπάσῃ εἰς τὸν κῆπον τῆς Ἐδὲμ, κινδυνεύει τώρα νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὰς χεῖράς του ὑπὸ τοῦ λαβόντος «δούλου μορφήν». Ἐν τούτοις τὸν ἐνθαρρύνει ἡ πρώτη ἐπιτυχία. Εἷς ἔντεχνος πειρασμὸς δύναται ἐκ νέου νὰ σημειώσῃ μίαν νίκην καὶ νὰ ἀποτρέψῃ μίαν ἀπειλήν. Ὁ κῆπος τῆς Ἐδὲμ παρουσίασε τὸ δέλεαρ διὰ τῶν* **θελγήτρων** *του. Ἡ ἔρημος τοῦ Ἰορδάνου θὰ παράσχῃ τὸ δέλεαρ διὰ τῆς* **ἀνάγκης** *της. Καὶ ὁ Σατανᾶς πλήρης ἐλπίδων ἀποπειρᾶται νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν ἀρχηγὸν τῆς νέας δημιουργίας διὰ τῆς καταλλήλου ὑποβολῆς τῶν πειρασμῶν του ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου τοῦ Χριστοῦ, καθὼς κατώρθωσε νὰ κάμῃ καὶ εἰς τὸν Ἀδὰμ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου του.*

Πόσον κρίσιμοι αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι, κατὰ τὰς ὁποίας ἐτίθετο ὑπὸ δοκιμασίαν μία νέα δημιουργία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ!

Β.' Εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρας προσοχῆς ὁ **χρόνος καὶ αἱ περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπειράσθη**. *Καὶ οἱ τρεῖς εὐαγγελισταί, ἀφηγούμενοι τὰ τῶν πειρασμῶν τοῦ Ἰησοῦ, προτάσσουσι τῶν πειρασμῶν Αὐτοῦ τὴν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ βάπτισιν Αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, δηλαδὴ χρονολογοῦσι τοὺς πειρασμοὺς* **μετὰ** *τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Χριστοῦ ἐκ μέρους τοῦ Πατρός, διακηρύττοντες ὅτι «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα», καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ δημοσίου σταδίου Αὐτοῦ. Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀναγνώρισις τοῦ Χριστοῦ ὡς υἱοῦ εὐδοκίας ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς πληρώσεως, τῆς δικαιοσύνης, ἣν ἀπῄτει ὁ Πατήρ. Προσερχόμενος πρὸς τὸν Ἰωάννην ὅπως βαπτισθῇ, ὁ Χριστὸς ἐδήλωσεν ὅτι «οὕτως εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκπληρώσωμεν πᾶσαν δικαιοσύνην» (Ματ. γ' 15)· καὶ βεβαίως μία τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην σκηνὴν, καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἄνωθεν διεκήρυττε τὴν ἰδιότητα τοῦ*

βαπτιζομένου ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, τὸ δὲ Πνεῦμα κατερχόμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Αὐτοῦ ἐβεβαίου τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ! Ἐν τούτοις τὴν ὑψίστην αὐτὴν εὐλογίαν διαδέχεται σχεδὸν ἀμέσως ἡ τρομερὰ δοκιμασία τοῦ πειρασμοῦ ἐκ μέρους τοῦ Διαβόλου ἐν τῇ ἐρήμῳ. Πόσον διδακτικὴ ἡ περίπτωσις αὕτη ἐκ τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ***Ἡ εὐλογία*** *εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς* ***ὑπακοῆς.*** *Ὁ Χριστὸς δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἀνάγκην βαπτίσματος, καθ' ὅτι τοῦτο ἦτο «βάπτισμα μετανοίας», Αὐτὸς δὲ ἦτο ἀναμάρτητος. Ἐν τούτοις, ὡς μέλλων ἀντιπρόσωπος τῆς ἐνόχου ἀνθρωπότητος, ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν δικαιοσύνην ἐν ἑαυτῷ. Ὁ Χριστὸς ὑπήκουσεν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πατρός· μὲ αὐτὸ τὸ πρόγραμμα ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ τοιουτοτρόπως ηὐλογήθη! Ἂς μὴ ἀμελήσωμεν τὸ ἔξοχον τοῦτο παράδειγμα. Ἐξετάζοντες τί εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον (Ρωμ. ιβ' 2), ἂς ὑπακούσωμεν εἰς αὐτό. Ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ὑπακοῆς ἐπακολουθεῖ ἡ εὐλογία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἡμῶν ὡς ἀληθῶν τέκνων Αὐτοῦ ἐν Χριστῷ. Τὰς εὐλογίας ὅμως, τὰς ὁποίας θὰ μᾶς δώσῃ ἡ πλήρης ὑπακοὴ ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν, ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ* ***δοκιμάσῃ*** *Αὐτὸς ἐὰν τὰς ἐκτιμῶμεν καταλλήλως, ἐπιτρέπων τὸν πειρασμόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ προσπαθήσῃ ὁ Διάβολος νὰ* ***ὑποκλέψῃ*** *καὶ καταστρέψῃ, ἐφορμῶν καθ' ἡμῶν καὶ χρησιμοποιῶν πάσας τὰς μεθοδείας του πρὸς τοῦτο. Μεταξὺ τῆς εὐλογίας καὶ τοῦ πειρασμοῦ μεσολαβεῖ πολλάκις ἓν μόνον βῆμα. Δυνάμεθα δὲ ἀκόμη νὰ παρατηρήσωμεν καὶ ἐκ τῆς καθημερινῆς ἡμῶν πείρας ὅτι* ***πᾶσαν*** *εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς διαδέχεται καὶ* ***ἀνάλογος προσπάθεια τοῦ Πονηροῦ πρὸς ματαίωσιν τῆς εὐλογίας ταύτης.*** *Ἂς εἴμεθα προσεκτικοί· τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ λάμπει ἐνώπιόν μας. Ἂς παρακολουθήσωμεν τὸν Ἰησοῦν πειραζόμενον καὶ ἂς διδαχθῶμεν παρ' Αὐτοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐκτιμῶμεν τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ.*

Γ.' Ἡ ἱερὰ ἀφήγησις μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς «ἐφέρετο ***διὰ τοῦ Πνεύματος*** *εἰς τὴν ἔρημον, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἡμέρας τεσσαράκοντα» (Λουκ. δ' 1 2). Ὁ Ματθαῖος, ἀφηγούμενος τὸ αὐτὸ γεγονός, λέγει: «Ἐφέρθη* ***ὑπὸ τοῦ Πνεύματος*** *εἰς τὴν ἔρημον* ***διὰ νὰ πειρασθῇ*** *ὑπὸ τοῦ διαβόλου» (δ' 1). Τὰ ἐδάφια ταῦτα σαφηνίζουν ἐπαρκῶς τὸ μέγα καὶ πολύπλοκον ζήτημα τῶν πειρασμῶν ἐν τῇ Χριστιανικῇ ζωῇ. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐφέρθη «ὑπὸ τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ πειρασθῇ», ἀποδεικνύει τὴν* ***συγκατάθεσιν καὶ ἄδειαν τοῦ Θεοῦ*** *ὅπως* ***ἔλθῃ ὁ πειρασμὸς εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν.*** *Ὁ Θεὸς κατὰ τὴν σαφῆ διακήρυξιν τοῦ λόγου Του «***εἶναι ἀπείραστος*** *κακῶν, καὶ* ***αὐτὸς οὐδένα πειράζει****» (Ἰακ. α' 13). Ὁ πειρασμὸς εἶναι ἐπινόημα καὶ ἔργον τοῦ Διαβόλου. Ἐν τούτοις, ὁ Διάβολος παρίσταται εἰς τὰς γραφὰς ὡς μηδεμίαν ἔχων δύναμιν καὶ μηδένα πειρασμὸν ἐνεργῶν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοῦτο. Μία προσεκτικὴ μελέτη τῶν δύο πρώτων κεφαλαίων τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰὼβ ῥίπτει πλῆρες φῶς ἐπὶ τῶν ὄπισθεν τοῦ παραπετάσματος τοῦ ὁρατοῦ κόσμου συμβαινόντων, πρὶν ἢ ὁ Σατανᾶς ἐξαπολύσῃ τὴν λύσσάν του κατὰ τῶν πιστῶν δούλων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν γένει τῶν πλασμάτων Του. Ἰδιαιτέρως τὰ ἐδάφια 8—12 τοῦ α', κεφαλαίου καὶ τὰ 3 – 6 τοῦ β.' δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἡ κλεὶς τοῦ μυστηρίου τῶν πειρασμῶν. Ἡ προσευχή, τὴν ὁποίαν ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Κυρίου, περιλαμβάνει τὴν αἴτησιν «καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς ἐκ πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ*

πονηροῦ» ἐν πλήρει συμφωνίᾳ μὲ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν μᾶς διδάσκει ὁ Ἰώβ καὶ τὴν ὁποίαν βλέπομεν ἐφαρμοζομένην εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ.

*Τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ Θεὸς εἰς πάντα πειρασμόν, περιορίζεται εἰς **ἄδειαν** πρὸς τὸν Διάβολον ὅπως πειράξῃ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πειρασμὸς παρουσιάζει τὴν ὄψιν **δοκιμασίας** ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ **προσπαθείας** δὲ **πρὸς καταστροφὴν** ἐκ μέρους τοῦ Διαβόλου. Ὁ Θεὸς εἰς ἕκαστον πειρασμόν, τὸν ὁποῖον **ἐπιτρέπει**, ἐπιζητεῖ τὴν «δοκιμασίαν τῆς πίστεως ἡμῶν» καὶ τὴν πνευματικὴν ἡμῶν ἀνύψωσιν πρὸς Αὐτόν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ πειρασμὸς εἶναι τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἐπιδιώκει τὴν **τελειοποίησίν μας**, τὸν **καθαρισμόν μας**, τὴν **αὔξησίν μας**, τὴν **λάμψιν μιᾶς ἀφθόνου Χριστιανικῆς ζωῆς** καθ' ὃν τρόπον, ἀκριβῶς ὁ μεταλλουργὸς καθορίζει καὶ ἀπαλλάσσει τὸ χρυσίον ἀπὸ τὴν σκωρίαν διὰ τοῦ πυρός. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ Γραφὴ μᾶς προτρέπει: «Πᾶσαν χαρὰν νομίσατε, ἀδελφοί μου, ὅταν περιπέσητε εἰς διαφόρους πειρασμούς, γνωρίζοντες ὅτι ἡ δοκιμασία της πίστεώς σας ἐργάζεται ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ ἂς ἔχῃ ἔργον τέλειον, διὰ νὰ ἦσθε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, μὴ ὄντες εἰς μηδὲν ἐλλιπεῖς» (Ἰακ. α'. 2). Κατὰ τὸν πειρασμὸν ὁ Θεὸς ἑλκύει τὸν πιστὸν πρὸς τὰ ἄνω, ὁ δὲ Διάβολος πρὸς τὰ κάτω. Εἶναι ὅμως παρήγορον ὅτι «πειρασμὸς δὲν μᾶς καταλαμβάνει εἰμὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς ὅμως εἶναι ὁ Θεὸς ὅστις δὲν θέλει μᾶς ἀφήσει νὰ πειρασθῶμεν ὑπὲρ τὴν δύναμίν μας, ἀλλὰ μετὰ τοῦ πειρασμοῦ θέλει κάμει καὶ τὴν ἔκβασιν, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ ὑποφέρωμεν» (Α' Κορ. ι'. 13). Ὁ πειρασμὸς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀδυνηρὸς εἰς τὴν σάρκα καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὸ πνεῦμα. Μακάριος ὅμως ὁ πιστός, ὅστις γνωρίζει τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρός του, ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς ζημίας, αἵτινες θὰ προκύψουν ἀπὸ τὸν πειρασμὸν κατὰ τὴν σάρκα, ἐμπιστεύεται δὲ διὰ πλήρη φρούρησιν ἐκ τοῦ κινδύνου εἰς τὴν παντοδύναμον χάριν καὶ ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ πειρασμὸς δὲν θὰ ἔχῃ οὐδεμίαν ἄλλην ἔκβασιν εἰμὴ τὴν **καταισχύνην τοῦ Διαβόλου** καὶ τὴν **πνευματικὴν ἀνύψωσιν** καὶ **ἐνίσχυσιν τοῦ πιστοῦ**. «Τώρα ὀλίγον, ἐὰν χρειασθῇ, λυπούμεθα ἐν διαφόροις πειρασμοῖς, ἀλλ' ἐκ τούτων ἡ δοκιμὴ τῆς πίστεως ἡμῶν πολὺ τιμιωτέρα οὖσα παρὰ τὸ χρυσίον τὸ φθειρόμενον, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζόμενον, θὰ εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ὅταν φανερωθῇ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς» (Α'. Πέτρ. α'. 6—7). Μὲ τοιαύτην ἐλπίδα, ἂς μὴ φοβηθῶμεν ἀπὸ οἱονδήποτε πειρασμόν. Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει αὐτὸν διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν μας. Ἂς στηριχθῶμεν εἰς τὴν χάριν καὶ δύναμίν του διὰ νὰ μὴ μεταβληθῇ ὁ πειρασμὸς εἰς ἁμαρτίαν καὶ ἐπιτύχῃ ὁ Σατανᾶς εἰς τὰ σχέδιά του. Ἐνώπιον τοῦ πειρασμοῦ ἂς ἀκολουθῶμεν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀκριβέστερον ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν τῆς ζωῆς μας.*

*Δ'. Ὁ **τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἀντεπεξῆλθεν εἰς τοὺς ἀλλεπαλλήλους πειρασμοὺς** τοῦ Διαβόλου, εἶναι κατ' ἐξοχὴν σημαντικός. Καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀναφερομένους πειρασμοὺς ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπέκρουσε τὰς ἐφόδους τοῦ Πονηροῦ, χρησιμοποιῶν ὡς **ὅπλον του τὰς Γραφάς**. Πόσον τοῦτο εἶναι σπουδαῖον! Οἱ πειρασμοί, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἦσαν διαφόρου φύσεως· ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς προέτεινε κατ' αὐτῶν κατ' ἐπανάληψιν τὸ ὅπλον τῶν Γραφῶν. Ἡ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος, ἥτις εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ (Ἐφεσ. ς'. 17) ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ*

ὡς ὁ μόνος ὁδηγὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ στάσις Αὐτοῦ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ἀπολύτου σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἔτρεφε πρὸς τὰς Γραφάς. Ὡσαύτως μαρτυρεῖ περὶ τῆς πλήρους ἐπαρκείας τῶν Γραφῶν, ὅπως σοφίσωσιν εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς πίστεως καὶ ἀποβῶσιν ὠφέλιμοι πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς ἐκπαίδευσίν των μετὰ τῆς δικαιοσύνης, «διὰ νὰ ἦναι τέλειοι ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἡτοιμασμένος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν» (Β'. Τιμ. γ'. 15—17).

Αἱ Γραφαὶ εἶναι ἡ πηγὴ πάσης διδασκαλίας πρὸς σωτηρίαν· ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἀντλήσωμεν πᾶν ἀπαιτούμενον ἐφόδιον διὰ νὰ νικήσωμεν τὸν Διάβολον καὶ διὰ νὰ ὑποτάξωμεν πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· ἐν αὐταῖς ὑπάρχει ζωὴ αἰώνιος· εἰς αὐτὰς διακρίνομεν πλήρη καὶ τελείαν ἐπάρκειαν διὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν διὰ μέσου ὅλων τῶν περιστάσεων τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Εἴθε τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ νὰ μᾶς ἐμψυχώσῃ, ὥστε αἱ Γραφαὶ νὰ ἦναι ἡ πηγὴ τῆς Χριστιανικῆς ἡμῶν ὁδοιπορίας.

Τὰ γενικὰ ταῦτα μαθήματα διδασκόμεθα ἐκ τῆς ἁπλῆς ἐπισκοπήσεως τῶν πειρασμῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Εἰς προσεχεῖς μελέτας θέλομεν ἀσχοληθῆ εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν ἑκάστου πειρασμοῦ.

(ἀκολουθεῖ) **Γ. Ε. Π.**

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΥ Ε. ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ

«Ο ΑΠΟΡΘΗΤΟΣ ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ»

Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Δ' Κεφαλαίου

(συνέχεια)

Οἱ Ψαλμοί.

2. Ἀρχαιότης αὐτῶν.

....Ὅταν τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν ὀνομάζωμεν Ψαλμοὺς τοῦ Δαυείδ, μεταχειριζόμεθα δημώδη καὶ γενικὸν τύπον ἐκφράσεως, ὀνομάζοντες τὸ ὅλον ἐκ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους αὐτοῦ ἢ ἐκ τοῦ σπουδαιοτέρου καὶ ἀρχῆθεν ἐπισημοτέρου τῶν λοιπῶν μερῶν. Ὅτι ἡ ἔκφρασις αὕτη δὲν πρέπει νὰ λαμβάνηται ἀπολύτως καὶ ὡς ἐν πλήρει ἀκριβείᾳ, γίνεται καταφανὲς ἐκ τοῦ ὡραίου ρλζ' Ψαλμοῦ, ὅστις περιγράφει τὴν κατάστασιν τῶν Ἑβραίων ἐν Βαβυλῶνι, πέντε ἑκατονταετηρίδας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ψαλμῳδοῦ βασιλέως. Ἑβδομήκοντα τρεῖς ἐν ὅλῳ Ψαλμοὶ ἀναγράφονται εἰς αὐτόν. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη οὐχὶ μόνον τῶν συντηρητικῶν θεολόγων. Ὁ Βλήκ, οὗ τὸ ἔργον ἀνετύπωσε τῷ 1878 ὁ Οὐελλχάουζεν, ἀναγνωρίζει ὅτι οὐ μικρὸν μέρος τῶν Ψαλμῶν ὀφείλεται εἰς τὸν Δαυείδ, αὐτὸς δὲ μετ' ἄλλων (νεωτεριζόντων) δέχεται κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς προτασσομένας πολλῶν Ψαλμῶν ἐπιγραφάς. Κατὰ τὸν

θεολόγον Κοὺκ οὐδέποτε τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν ἐθεωρήθη ὡς ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ βασιλέως Δαυείδ· λέγει δὲ οὗτος ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Μακκαβαίων ἡ συμπλήρωσις τοῦ βιβλίου ἀπεδίδεται εἰς τὸν Νεεμίαν. Νομίζει δὲ ὅτι ἐκ τῶν πέντε τμημάτων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν, μέγα μέρος τῶν δύο τελευταίων τμημάτων ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχήν, ἥτις ἠκολούθησε μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἀλλ' ἐκ τῶν τριῶν Ψαλμῶν, οἵτινες προδήλως ἀναφέρονται εἰς τὸν Μεσσίαν, οἱ δύο εἶναι τοῦ Δαυεὶδ (οἱ κβ' καὶ ρι'). Ἀποδεικνύει δὲ προσέτι ὅτι πολλοὶ θεολόγοι, καίπερ νεωτερίζοντες, ἀποκρούουσι τὴν θεωρίαν ὅτι Ψαλμοὶ συνετάχθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Μακκαβαίων, ὁ δὲ Βλὴκ βεβαιοῖ ὅτι οὐδεὶς Ψαλμὸς δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ὡς ἀνήκων εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τοῦ Νεεμίου.

....Μάλιστα ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Μακκαβαίων ἦτο ἡ Ἀραμαϊκή, τὸ δὲ ἀρχαῖον Ἑβραϊκὸν κείμενον τὸ ἀναγινωσκόμενον εἰς τὰς συναγωγὰς ἐξηγεῖτο εἰς τὸν λαὸν διὰ μεταφράσεως, ὥστε πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ποιηθῶσι τόσοι ψαλμοὶ εἰς καθαρὰν Ἑβραϊκὴν καὶ νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ ἤδη ὑπάρχον βιβλίον τῶν Ψαλμῶν; Αὐτοὶ οἱ Ψαλμοὶ μετεφράζοντο εἰς τὴν Χαλδαϊκὴν ἢ Ἀραμαϊκήν, ἵνα γίνωνται καταληπτοὶ εἰς τὸν λαόν....

Σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἀρχαιότητος, εἶναι πλέον ἢ ἐπαρκὲς ὅτι μέγα μέρος τῶν Ψαλμῶν ἀποδίδεται εἰς τὸν βασιλέα Δαυείδ. Τολμῶ ἐν τούτοις νὰ προβάλω δύο νύξεις.

Πρῶτον: Οἱ Ψαλμοὶ ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς ἐκ μέρους τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, οὐχὶ ἐκ μέρους τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ. Ἐὰν εἶχον ποιηθῆ κατὰ μέγα μέρος μετὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν διηρέθη τὸ βασίλειον καὶ αἱ 10 φυλαὶ ἐχωρίσθησαν τῶν δύο, σχηματίσασαι τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς ἀναφορά τις εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦτον; Ἐν τούτοις τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ εἶναι ἐν τοῖς Ψαλμοῖς τὸ ὄνομα, δι' οὗ ὁλόκληρος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς νοεῖται, ἀναφέρεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἑξήκοντα δύο φοράς, καὶ πάντοτε μὲ τὴν γενικήν του ἔννοιαν· τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Ἰούδα ὁμοίως θὰ ἔπρεπε μετὰ τὸν χωρισμὸν νὰ ἀναφέρηται εἰδικῶς εἰς τὸν λαὸν τῶν δύο φυλῶν.... Ἐν τούτοις οὐδαμοῦ τῶν Ψαλμῶν εὑρίσκομεν τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφερόμενον ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀναφέρεται δέκα ἑπτὰ φορὰς καὶ ἡ Σιὼν τριάκοντα ὀκτώ, ἐν συνόλῳ τὰ δύο ὀνόματα πεντήκοντα πέντε φοράς, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰούδα ἀναφέρεται μόνον δεκάκις καὶ οὐδέποτε ὡς δηλωτικὸν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα· ἀλλ' ἀναφέρεται εἴτι ὁμοῦ μὲ τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ (Ψαλ. ος' 1, ριδ' 2) εἴτε ὁμοῦ μὲ τὰς ἄλλας φυλάς, οἷον τοῦ Ἐφραῒμ καὶ τοῦ Μανασσῆ (ψαλ. ξ' 7 καὶ ρη' 8) ἢ μετὰ τῆς Σιών, ἀείποτε τοπικῶς καὶ ὡς ὄνομα τῆς φυλῆς. Θὰ ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἐὰν οἱ Ψαλμοὶ ἦσαν πεποιημένοι μετὰ τὸν χωρισμόν, ὅτε ὁ Ἰούδας ἦτο τὸ ἀνεγνωρισμένον ὄνομα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ, ὁ δὲ Ἰσραὴλ ἦτο συνήθως ξένος καὶ πολλάκις ἐχθρός, πάντοτε δὲ ἦτο τὸ σύμβολον λατρείας ἀντιπάλου καὶ διεφθαρμένης; (Βασ. Α'. ιβ'. 31, ιγ'. 33).

Δεύτερον, ἡ μία καὶ μεγάλη ἀπολύτρωσις, ἡ ἀναφερομένη ἐν τοῖς Ψαλμοῖς, εἶναι ἡ ἀπολύτρωσις ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ὅρα ἐπὶ παραδείγματι Ψαλμ. ξη', οβ', π', πα', ρε', ρς', ρλε', ρλς'. Θὰ ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἐὰν οἱ Ψαλμοὶ δὲν ὑπῆρχον μέχρι τῆς

ἐποχῆς, καθ' ἣν μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ παλαιοῦ παρελθόντος ἠγείρετο τὸ φρικτὸν φάσμα τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας;

Καὶ ὅμως ὑπῆρχον κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐνεχάραττον εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν μνήμην ἀναμνήσεις ὑπό τινας ὄψεις βαθυτέρας κατὰ πολὺ τῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖ ὑπῆρξε μὲν ὁ τρόπος τῆς καταθλίψεως αὐτῶν σκληρὸς καὶ ἐξευτελιστικός, ἀλλὰ γενικῶς εἶχον ἀκμάση, καθ' ὅσον ἀπὸ μιᾶς οἰκογενείας ἀνεπτύχθησαν εἰς μέγα ἔθνος, ἐν ᾧ ἡ Βαβυλωνιακὴ αἰχμαλωσία περιεῖχε πρῶτον τὴν ἀπώλειαν οὐ μόνον τῶν προγονικῶν αὐτῶν ἑστιῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας, ἥτις ἦτο ἡ θεία ὑπόσχεσις ἡ δοθεῖσα εἰς τὸ γένος αὐτῶν, δεύτερον, τὴν στέρησιν λατρείας ἐκ Θεοῦ ὁρισθείσης καὶ συνδεδεμένης μετὰ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ· τρίτον, τὴν στέρησιν τῆς βασιλικῆς διαδοχῆς καὶ τῆς ὁρατῆς μορφῆς τῆς ἐθνότητος αὐτῶν, καθ' ἣν ὑπερεῖχον τῶν λοιπῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ δεχθῇ τις, ἐὰν οἱ Ψαλμοὶ γενικῶς εἶχον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς αἰχμαλωσίας, ὅτι οἱ ποιήσαντες αὐτοὺς εἰς πολλὰς καὶ σπουδαίας περιστάσεις ἤθελον ἐπιμένει τόσον πολὺ καὶ τόσον συχνάκις ἀναφέροντες τὰς λεπτομερείας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας, καὶ δὲν ἤθελον μνημονεύση εἰ μὴ μόνον ἅπαξ καὶ ὡρισμένως μὲν ἀλλὰ συντόμως τὴν μίαν ἐκείνην καὶ πρόσφατον καταστροφήν, προτιμῶντες νὰ ἀνέρχωνται εἰς ἑκατονταετηρίδας καταστάσας ἀμυδρὰς ὡς ἐκ τῆς παρεμπτώσεως χιλιάδος ἐτῶν;

Μοὶ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ τῆς περικοπῆς ἐκείνης τοῦ βιβλίου τοῦ προφήτου Ἱερεμίου, ἔνθα προλέγεται οὐχὶ πολὺ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ὅτι ἤρχετο καιρὸς καθ' ὃν ἡ δουλεία τῆς Αἰγύπτου θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι ἡ κυρία ἀνάμνησις τῶν Ἑβραίων καὶ τὴν θέσιν της θὰ ἐλάμβανεν ἡ εἰς Βαβυλῶνα ἐξορία:

«Διὰ τοῦτο, ἰδού, ἔρχονται ἡμέραι, λέγει Κύριος, καὶ δὲν θέλουσιν εἰπεῖ πλέον, Ζῇ Κύριος, ὅστις ἀνήγαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἀλλά, Ζῇ Κύριος, ὅστις ἀνήγαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς βορρᾶ καὶ ἐκ πάντων τῶν τόπων ὅπου εἶχε διώξῃ αὐτούς· καὶ θέλω ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς πάλιν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, τὴν ὁποίαν ἔδωκα εἰς τοὺς πατέρας αὐτῶν» (Ἱερεμ. ις΄ 14, 15).

(Ἕπεται συνέχεια) **Ξ. Π. Μόσχου.**

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ

Ἀληθὴς ἐπιδημία αὐτοκτονιῶν ἐξερράγη κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἐν Ἀθήναις, ἐμβαλοῦσα εἰς σοβαρὰν ἀνησυχίαν πᾶσαν τάξιν σκεπτομένων ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Κυβέρνησις συνεκινήθη καὶ ἤρχισε σκεπτομένη, ὡς λέγεται, νὰ λάβῃ νομοθετικὰ μέτρα κατὰ τῶν ἀποπειρωμένων αὐτοκτονίαν, καθὼς καὶ κατ' ἐκείνων οἵτινες θὰ ἐγίνοντο παραίτιοι μιᾶς αὐτοκτονίας! Θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι μία

τοιαύτη ἥκιστα σοβαρὰ σκέψις δὲν ἀπησχόλησε τὴν Κυβέρνησιν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ, εὔθετον κρίνομεν νὰ διαλάβωμεν ἐν ὀλίγοις περὶ αὐτοκτονίας.

Ἡ αὐτοκτονία εἶνε πρᾶξις, δι᾽ ἧς παρέχει τις τὸν θάνατον εἰς ἑαυτόν· εἶνε δὲ θάνατος προκύπτων ἀπ᾽ εὐθείας ἢ ἐμμέσως ἐκ πράξεως θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς ἐπιτελουμένης ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ θύματος, ὅπερ ἦτο ἐν γνώσει ὅτι θὰ ἐπήρχετο τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο.

Τὴν αὐτοκτονίαν, ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, ἐλάχισται διδασκαλίαι ἐπεδοκίμασαν· ἐν τούτοις οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι ἐθεώρουν ταύτην ὡς ἀρετήν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ᾽ ἣν παρεδέχετό τις ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μείνῃ συνεπὴς πρὸς ἑαυτόν, παραμένων ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο. Τὰ ἀπαισιόδοξα συστήματα, ὡς εἶνε ὁ Βουδδισμὸς καὶ εἰς νεωτέρους χρόνους ἡ φιλοσοφία τοῦ Schopenhauer, θεωροῦντα τὴν ζωὴν ὡς κακόν τι, ἔφθασαν μέχρι τοῦ νὰ συμβουλεύσωσι τὴν ὁλοσχερῆ καὶ παγκόσμιον, τρόπον τινά, ἐκμηδένισιν πάσης ζωῆς. Γενικῶς ὅμως τὰ νεώτερα συστήματα φαίνονται συναντώμενα ἐπὶ τοῦ ἑξῆς συλλογισμοῦ: ἀφοῦ ὑπάρχει μία ἠθικὴ ἀτομικὴ καὶ κοινωνική, δὲν ἔχει ἕκαστος τὸ δικαίωμα νὰ καθορίσῃ τὸ σημεῖον, πέρα τοῦ ὁποίου θὰ παύσῃ νὰ παραδέχηται τὸ καθῆκον. Τὸ νὰ ἐπιφυλάξῃ δὲ δι᾽ ἑαυτὸν τὴν σκέψιν νὰ ἀποφασίσῃ ἐὰν ἡ ζωὴ ἔχῃ ἢ δὲν ἔχῃ ἀξίαν διὰ νὰ ζήσῃ τις αὐτήν, σημαίνει ὅτι ἀναλαμβάνει αὐτὸς καὶ μόνος τὸν κανόνα τῆς διαγωγῆς του.

Ἐν τούτοις οἱ καταδικάζοντες αὐστηρότερον τὴν αὐτοκτονίαν παρασύρονται ἐνίοτε εἰς τὸ νὰ συγχωρῶσιν αὐτήν, ὅταν αὕτη φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ καταφύγιον ἢ ἀπόληξις τῆς ἀκουσίας ἐξασθενήσεως, ἥτις ὠθεῖ τὸ ἀπηλπισμένον ἄτομον εἰς τὴν παρόρμησιν ἐμμόνου τινὸς ἰδέας, καθόσον ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει τοῦ ἀτόμου, τὰ ὅρια μεταξὺ ὑγιείας καὶ νόσου δυσκόλως καθορίζονται· ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸ τοιοῦτον ἄτομον ἔπαυσε νὰ εὑρίσκηται ἐν ὑγιεῖ διανοητικῇ καταστάσει.

Ἀπὸ κοινωνιολογικῆς δὲ ἀπόψεως, σπουδαιότατά τινα γεγονότα—ὧν ἡ ἀφήγησις θὰ μᾶς παρέσυρεν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ παρόντος ἄρθρου—διαφωτίζουσιν ἡμᾶς ὅπως ἀναγνωρίσωμεν τὴν ὑφισταμένην συγγένειαν μεταξὺ ἐγκλήματος καὶ αὐτοκτονίας, ἰδίως εἰς τὰς ἐποχὰς καθ᾽ ἃς ἡ ἐγκληματολογία ὑποδύεται πρὸ παντὸς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς ἀθλιότητος. Εἰς τὰς στατιστικὰς δὲ βλέπομεν ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἰδιότητες αὗται αὐξάνονται ἢ κατέρχονται ἐκ παραλλήλου, ἀμοιβαίως καὶ οὐχὶ κεχωρισμένως· ὅθεν ἀμφότερα ταῦτα εἶνε δύο συμπτώματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πάθους, ὅπερ τείνει νὰ ἀραιώσῃ ἢ νὰ ἐξαρθρώσῃ τὰς κοινωνίας, διὰ τῆς κυριαρχούσης ἰδέας ὅτι: ἕκαστον ἄτομον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βούλησιν τὴν τύχην αὐτοῦ—τοῦθ᾽ ὅπερ, κατὰ τὴν καθ᾽ ἡμᾶς λογικήν, εἶνε σκέψις πλημμελὴς καὶ ἄστοχος.

Ποικίλα εἶνε τὰ αἴτια τῶν αὐτοκτονιῶν. Ἐν πρώτοις, εἰς τοὺς παράφρονας καὶ ἀνισορρόπους τὴν διάνοιαν, αἱ αὐτοκτονίαι ὀφείλονται, εἴτε εἰς ψευδαισθήσεις, εἰς παραληρηματικὰς ἀντιλήψεις, ἐχούσας τὸν χαρακτῆρα τοῦ παροδικοῦ καὶ τοῦ μεταβλητοῦ, εἴτε εἰς ἰδεοληψίαν μετ᾽ ἀνησυχίας καὶ ἀγωνίας, ἥτις πολλάκις ἐξαφανίζεται, παρερχομένης ἅμα καὶ τῆς πρὸς αὐτοκτονίαν προσπαθείας, εἴτε εἰς ἀπότομον καὶ ἀκάθεκτόν τινα παρόρμησιν, ἥτις ἀποβαίνει τότε ὀλεθρία. Πᾶσαι αἱ

αὐτοκτονίαι τῆς κατηγορίας ταύτης στεροῦνται ἀφορμῶν ἢ προκαλοῦνται ὑπὸ ὅλως φανταστικῶν τοιούτων.

Πλεῖσται αὐτοκτονίαι παρατηροῦνται εἰς ἐχεφρονοῦντα ἄτομα· τὸ χαρακτηρικὸν δὲ αὐτῶν εἶναι ὅτι ἐκτελοῦνται κατόπιν ἐσκεμμένης καὶ σαφεστάτης ἀποφάσεως τοῦ ἀτόμου, ὅπερ ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε νευρασθενικόν, νευροπαθές, ἐμπεποτισμένον πολλάκις ὑπὸ τῆς χρήσεως καταστρεπτικῶν δηλητηρίων (μορφίνης, κοκαΐνης, χασὶς καὶ ἰδίᾳ οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν), ἅτινα ἐπηρεάζουσι κυρίας τὰ νευρικὰ κέντρα καὶ δὴ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον.

Ἐν γένει δὲ ἡ γενικῶς ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ γνώμη εἶνε ὅτι ἡ αὐτοκτονία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶνε νοσηρά τις κατάστασις ἑνὸς ἀτόμου, οὗτινος ἡ λειτουργία τοῦ ἐγκεφάλου ἔπαυσε νὰ εἶνε κανονική, φυσιολογική· κατ' ἀκολουθίαν ἡ αὐτοκτονία, κατὰ τὴν ἐπιστήμην, εἶνε πρᾶξις παραφροσύνης, καθόσον μάλιστα ὁ πνευματικῶς ὑγιὴς ἄνθρωπος διέπεται ὑπὸ τοῦ ὁρμεμφύτου τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ οὐχὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς. Δυνατὸν ὁ αὐτόχειρ νὰ ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν ζωήν του λογικὸς καὶ φαινομενικῶς σώφρων ἄνθρωπος· τὴν στιγμὴν ὅμως, καθ' ἣν ἀποφασίζει νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὡρισμένως ἔχει ἀπολέσῃ τὴν διανοητικὴν καὶ ψυχικήν του ἰσορροπίαν, δὲν δύναται ἑπομένως κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔχων σῴας τὰς φρένας του, ἀλλ' ὡς ἀνισόρροπος καὶ κατ' ἀκολουθίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀκαταλόγιστος, παράφρων·

Ὅθεν δέον νὰ ἐξετασθῇ πῶς ὁ αὐτόχειρ ἤχθη εἰς τὴν ἀνισόρροπον ταύτην καὶ ἀκαταλόγιστον ψυχικὴν κατάστασιν. Εἴς τινας περιπτώσεις ἀναμφισβητήτως τὸ αἴτιον εἶνε σωματική τις κατάχρησις, παραβίασις τῶν κανόνων τῆς ὑγιεινῆς, ἥτις ἐπέφερε βλάβην τῶν ὀργάνων τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λογικοῦ. Τοιαῦται καταχρήσεις εἶνε: ἡ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν πρωτίστω, ὁ ἀλκοολισμὸς δηλονότι, ὅστις καὶ ἀπὸ κληρονομικῆς ἔτι ἀπόψεως συντελεῖ εἰς τὴν γέννησιν καὶ παραγωγὴν ἀτόμων ἐπιληπτικῶν, ἠλιθίων καὶ παραφρόνων. Ἔπειτα ἡ τάξις τῶν ναρκωτικῶν δηλητηρίων (μορφίνης, ὀπίου, χασίς, κοκαΐνης, αἰθέρος, κλπ.), ἅτινα οὐ μόνον βλάβην σωματικὴν ἀλλὰ καὶ ψυχικὴν τοιαύτην ἐπιφέρουσι, καθόσον ἀμβλύνουσι τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ζωτικότητα καὶ ἐπισκοτίζουσι τὴν κρίσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὑπάρχουσιν ὅμως συχνότατα καὶ παθολογικὰ αἴτια βαθύτερα, ἐνίοτε κληρονομικά, ἐνίοτε ἐπίκτητα, κατ' ἀκολουθίαν νόσου ἀτομικῆς, κτηθείσης ἀπὸ νεανικῆς παρεκτροπῆς, καὶ ἀνιάτου πολλάκις, ἐπηρεαζούσης δὲ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον, ἢ συνεπείᾳ παθήσεώς τινος ἄλλης, δι' ἣν δὲν εὐθύνεται αὐτὸς οὗτος ὁ αὐτόχειρ. Τοιαῦτα παθολογικὰ αἴτια εἶνε: ἡ ἐπιληψία, ἡ ὑστερία, ἡ φυματίωσις, αἱ ἀφροδίσιαι νόσοι. κλπ.

Ἡ μίμησις ἔχει ἀναμφισβήτητον ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀνισόρροπον φαντασίαν ἰδίως τῶν νέων· δι' ὃ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξαφανίζηται ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον τὸ ὅπλον, ὅπερ μετεχειρίσθη ὁ αὐτόχειρ, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεταδώσεως τοῦ κακοῦ, ἰδίως εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ αὐτόχειρος. Ὡσαύτως πρέπει οἱ γονεῖς νὰ ἀποφεύγουν νὰ διηγοῦνται εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν τὴν αὐτοκτονίαν ἑνὸς προπάτορος, ὡς καὶ τὸ μέσον ὅπερ ἐχρησιμοποίησεν ἐκεῖνος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἡ κληρονομικότης, ἐν τούτοις, φαίνεται λίαν ἀσθενῆ ἐπίδρασιν ἔχουσα, πλὴν

μόνον εἰς τοὺς παράφρονας, ἔνθα αὕτη ποικίλλει ἀναλόγως τῶν στατιστικῶν μεταξὺ 15 καὶ 20 ἐπὶ τοῖς 100.

Ὑπάρχουσι τέλος καὶ καθαρῶς ἠθικὰ αἴτια, ἅτινα εἶναι ἄσχετα πρὸς οἱανδήποτε σωματικὴν βλάβην ἢ ἐπήρειαν, ἀλλ' ἀνάγονται εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἀτόμου. Τοιαῦτα δὲ εἶναι: Ἡ ἀνάγνωσις ἀναγνωσμάτων ἐστερημένων ἠθικοῦ κύρους καὶ διδασκαλίας ψυχωφελοῦς, ἅτινα καταρρίπτουσιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀναγινώσκοντος τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ τὴν πεποίθησιν εἰς τὰς μεγάλας ἠθικὰς ἀρχάς, αἵτινες καθιστῶσι τὴν ζωὴν ποθητήν, εὐχάριστον καὶ εὐγενῆ. Ἡ διάδοσις ὑλιστικῶν θεωριῶν, αἵτινες διδάσκουσιν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ σώματος εἶνε τὸ ὁριστικὸν τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ ἡ αἰωνία ἀνάπαυσις, ἀφοῦ ψυχὴ δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ ζωὴ πέρα τοῦ τάφου! Πάντα δὲ ταῦτα, συνδυαζόμενα πρὸς δυστυχήματα καὶ πικρίας καὶ δοκιμασίας τοῦ βίου, προπαρασκευάζουσι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ θεωρήσῃ τὴν παροῦσαν ζωὴν ὡς ἐντελῶς ἀνεπιθύμητον καὶ νὰ ποθήσῃ τὴν διὰ τοῦ θανάτου ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πόνων, τῶν ἀπογοητεύσεων καὶ τῶν θλίψεων τῆς ζωῆς ταύτης.

Τὸ ζήτημα τῆς αὐτοκτονίας ἔχει ἑφελκύσει εὐρύτατον τὸ ἐνδιαφέρον εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, αἱ δὲ στατιστικαί, αἵτινες τηροῦνται εἰς τὰς διαφόρους χώρας, περιέχουσιν ἱκανὰ παράδοξα καὶ διδακτικὰ δεδομένα. Οὕτως π. χ., διαπιστοῦται ὅτι αἱ αὐτοκτονίαι εἶνε πολὺ συχνότεραι μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων καὶ μεμορφωμένων ἢ μεταξὺ τῶν ἀγραμμάτων ἀνθρώπων, ὅτι εἶνε περισσότεραι μεταξὺ τῶν ἀστικῶν ἢ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν· ἐπίσης δ' ὅτι αἱ αὐτοκτονίαι ἀνδρῶν εἶνε τριπλάσιαι ἢ τετραπλάσιαι τῶν αὐτοκτονιῶν γυναικῶν, καὶ ὅτι, ἀντί, ὡς γενικῶς πιστεύεται, οἱ πλεῖστοι τῶν αὐτοκτονούντων νὰ εἶνε νέοι, τοὐναντίον εἶνε στατιστικῶς βεβαιωμένον ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν αὐτοκτονιῶν αὐξάνεται ἐφ' ὅσον προβαίνει αὐξανομένη καὶ ἡ ἡλικία. Ἐπίσης εἶνε ἐκ στατιστικῶν ἀποδεδειγμένον ὅτι εἰς τὰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης δύναταί τις νὰ προείπῃ μετ' ἀρκετῆς ἀκριβείας τὸν ἀριθμὸν τῶν κατ' ἔτος αὐτοκτονιῶν, ὡς καὶ τὸν μῆνα τῆς μεγίστης ἐντάσεως αὐτῶν· οἱ θερινοὶ μῆνες εἶνε εὐνοϊκότεροι τῶν χειμερινῶν εἰς αὐτοκτονίας. Ὁ ἔγγαμος βίος ἐλαττώνει κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου τὴν πρὸς αὐτοκτονίαν ῥοπήν· ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν οἱ λίαν πρωίμως νυμφευόμενοι ἄνδρες, καὶ αἱ ἔγγαμοι γυναῖκες αἱ μὴ ἀποκτῶσαι τέκνα, αἵτινες αὐτοκτονοῦσι συχνότερον τῶν τῆς αὐτῆς ἡλικίας ἀγάμων γυναικῶν. Οἱ ἐν διαζεύξει διατελοῦντες, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, αὐτοκτονοῦσι τριπλασίως συχνότερον τῶν ἀγάμων. Ἡ ἀσθενεστέρα ἀναλογία αὐτοκτονιῶν ὑφίσταται εἰς τὰς οἰκογενείας, αἵτινες ἔχουσι πολλὰ τέκνα. Αἱ πολιτικαὶ ἀναστατώσεις, οἱ πόλεμοι, κλπ., ἐλαττοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν αὐτοκτονιῶν, ἐνῷ αἱ οἰκονομικαὶ κρίσεις αὐξάνουσιν αὐτόν, ἀδιακρίτως ἐὰν πρόκειται περὶ κρίσεως πτωχείας ἢ πλουτισμοῦ καὶ εὐημερίας. Τέλος, αἱ στατιστικαὶ βεβαιοῦσιν ὅτι αἱ αὐτοκτονίαι εἶνε σπανιώταται μεταξὺ τῶν Ἑβραίων, συχνότεραι μεταξὺ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ ἔτι συχνότεραι μεταξὺ τῶν Διαμαρτυρομένων. Περὶ τῶν Ὀρθοδόξων δὲν ὑπάρχουσι στατιστικαί.

Καὶ ἤδη τί δέον γενέσθαι πρὸς περιστολὴν καὶ καταπολέμησιν τοῦ τρομεροῦ τούτου κακοῦ, ὅπερ ἐσχάτως ἐπεξετάθη μεγάλως καὶ παρ' ἡμῖν; Πρὸς τοῦτο φρο-

νοῦμεν ὅτι δύνανται νὰ ληφθῶσι μέτρα τινά, θεσπιζόμενα καταλλήλως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐφαρμοζόμενα αὐστηρῶς· τοιαῦτα δὲ εἶνε τὰ ἑξῆς:

α΄) Νὰ παύσῃ ἡ διὰ τῶν ἐφημερίδων διαφήμισις τῶν αὐτοκτονιῶν καὶ ἡ δημοσίευσις τῶν εἰκόνων τῶν αὐτοκτονούντων, καθόσον διὰ τούτων γεννᾶται τὸ νοσηρὸν πνεῦμα τῆς μιμήσεως.

β΄) Νὰ καταπολεμηθῇ ἀμειλίκτως ἡ διάδοσις καὶ ἡ ἐλευθέρα καὶ ἐν κρυπτῷ ἔτι πώλησις τῶν καταστρεπτικῶν δηλητηρίων, οἷον μορφίνης, ὀπίου, κοκαΐνης, χασίς, κλπ., δι' αὐστηροτάτων νομοθετικῶν μέτρων, ὡς καὶ ὁ ἀλκοολισμὸς διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν οὐζοπωλείων καὶ ἄλλων παρομοίων κέντρων ἀναψυχῆς δῆθεν, πράγματι δὲ διαφθορᾶς καὶ καταστροφῆς.

γ΄) Νὰ ἐπιβληθῶσι λίαν αὐστηραὶ ποιναὶ εἰς τοὺς ἀποπειρωμένους νὰ αὐτοκτονήσωσι καὶ ἐπιζῶντας.

δ΄) Νὰ καταπολεμηθῇ ὁ ὑλισμὸς καὶ νὰ ἐνισχυθῇ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα δι' ἐπωφελῶν καὶ ζωντανῶν θρησκευτικῶν ἀναγνωσμάτων καὶ κηρυγμάτων πρὸς ἀναζωπύρησιν καὶ καλλιέργειαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, τῆς πεποιθήσεως εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν, τὴν μέλλουσαν κρίσιν, κλπ.

Πρωτίστως δὲ καὶ πρὸ παντός, νὰ μορφωθῇ εἰς τὸν κόσμον Χριστιανικὸς χαρακτὴρ καὶ νὰ κατοικήσῃ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς πίστεως εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Μόνον δὲ διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ τελευταίου τούτου εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκλείψῃ τελείως τὸ κακὸν τῆς αὐτοκτονίας ἀπὸ τὸν κόσμον.

Μιχ. Ν. Καΐρης
ἰατρός.

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

(Συνέχεια καὶ Τέλος)

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ θέσις τῶν δούλων ἐβελτιώθη ταχέως. Οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ρώμης διὰ διαφόρων νομοθετημάτων τοὺς ἐπροστάτευσαν κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ὠμότητος τῶν κυρίων των καὶ διηυκόλυναν τὰς ἀπελευθερώσεις. Οὕτω βαθμηδόν, οἱ δοῦλοι, ὡς τάξις κοινωνική, ἀπέκτησαν θέσιν καλητέραν, οἱ δὲ νοήμονες μεταξύ των, ὡς καὶ οἱ ἀπελεύθεροι, κατελάμβανον θέσεις ἐμπιστευτικὰς (ἐπιστατῶν, οἰκονόμων, διαχειριστῶν, κτλ.) καὶ μετήρχοντο ἐπαγγέλματα τεχνικά, οὐκ ὀλίγοι δὲ ἐγίνοντο ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ Χριστιανοί. Συνάμα ἡ βαθμιαία κατάργησις τῆς σωματεμπορίας, χάρις εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἠλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν δούλων καὶ ἐβελτίωσε τὴν ἀξίαν, ἑπομένως καὶ τὴν θέσιν, αὐτῶν.

Ἐξ ἀντιθέτου, ἐκ τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν οἱ ἀγρόται, οἱ ἐργάται, οἱ τεχνῖται, οἱ οἰκιακοὶ ὑπηρέται, ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος μ. Χρ. καὶ ἐφεξῆς, ἤρχισαν βαθμηδὸν νὰ

γίνωνται πτωχότεροι καὶ μᾶλλον ἐξηρτημένοι ἐκ τῶν πλουσίων, τῶν γαιοκτημόνων καὶ τῶν ἀριστοκρατῶν. Ἰδίως εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν οἱ καλλιεργηταὶ τῆς γῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔγειναν ἐπίμορτοι, ἤτοι μόνιμοι ἔποικοι, καλλιεργοῦντες τὴν γῆν ἀντὶ μικροῦ μεριδίου ἐκ τῶν προϊόντων, καὶ βαθμηδὸν δουλοπάροικοι, ἐλεύθεροι μὲν κατ' ὄνομα, ἀναπόσπαστοι ὅμως ἀπὸ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἐκαλλιέργουν, καὶ ὑπόχρεοι νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς θελήσεις τοῦ ἰδιοκτήτου τῶν γαιῶν, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐγκατεστημένοι.

Αἱ δύο αὗται τάξεις, ἡ τῶν δούλων καὶ ἡ τῶν ἐπιμόρτων ἢ δουλοπαροίκων, βαθμηδὸν συνηντήθησαν, καὶ συνεχωνεύθησαν εἰς τὸν **τιμαριωτισμόν**, ὅστις ἐπεκράτησε καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην καθ' ὅλον τὸν Μεσαίωνα καὶ μέχρι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξηφανίσθη τελείως ὁ **ἀρχαῖος δεσμὸς τῆς δουλείας ἐν Εὐρώπῃ**.

Δυστυχῶς κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα, ὅταν ἤρχισαν οἱ Εὐρωπαῖοι θαλασσοπόροι **νὰ ἀνακαλύπτουν** νέας μακρυνὰς χώρας καὶ νὰ ἱδρύουν ἀποικίας, ἀνεφάνη **νέα δουλεία**, ἥτις ἦτο χειροτέρα καὶ τῆς ἀρχαίας.

Τῷ 1442 ὅτε οἱ Πορτογάλλοι θαλασσοπόροι ἐξηρεύνων τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, ἠχμαλώτισαν Ἄραβάς τινας· διαταχθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ Πρίγκηπος Ἐρρίκου νὰ ἐπιστρέψουν τοὺς αἰχμαλώτους τούτους εἰς τὴν πατρίδα των, ἔλαβον ἀπὸ τοὺς εὐγνώμονας ὁμοφύλους τῶν ἐλευθερωθέντων ὡς δῶρον δέκα μαύρους δούλους καὶ ἕνα σάκκον πλήρη ψηγμάτων χρυσοῦ. Τοῦτο ἐξήγειρε τὴν πλεονεξίαν ἄλλων Πορτογάλλων καὶ Ἱσπανῶν τυχοδιωκτῶν, οἵτινες ἐξώπλισαν πλοῖα καὶ ἐπέδραμον κατὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ἤρχισαν νὰ ἁρπάζουν καὶ νὰ ἀπάγουν τοὺς μαύρους ἰθαγενεῖς ὡς ἀνδράποδα. Οὕτως ἤρχισεν ἡ **δουλεμπορία τῶν μαύρων**, ἥτις ταχέως μετεδόθη εἰς τὰς Ἱσπανικὰς καὶ Ἀγγλικὰς ἀποικίας ἐν Ἀμερικῇ. Εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦτο ἐπεδόθησαν συστηματικῶς πολλοὶ ἐπιχειρηματίαι, καὶ μεγάλα πλοῖα ἐναυπηγήθησαν ἐπίτηδες διὰ τὴν μεταφορὰν ἑκατοντάδων δούλων ἐξ Ἀφρικῆς εἰς τὰς ἐν Ἀμερικῇ Εὐρωπαϊκὰς ἀποικίας. Εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν εἰσήχθησαν πολλοὶ τοιοῦτοι δοῦλοι· ἐδικαιολογεῖτο δὲ ἡ δουλεμπορία αὕτη τῶν Ἀφρικανῶν μαύρων, ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξευρέσεως ἐργατῶν καὶ καλλιεργητῶν, οἵτινες νὰ ἀντέχουν εἰς τὸ τροπικὸν κλῖμα τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποικιῶν. Βαθμηδὸν δὲ ἐρριζώθη καὶ ἐγενικεύθη ὁ θεσμὸς οὗτος ἐν Ἀμερικῇ, ὥστε κατὰ τὸ 1860 εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ὑπῆρχον περίπου 1,500,000 δούλων μαύρων.

Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα ἤρχισεν ἡ δημοσία συνείδησις ἐν Ἀγγλίᾳ νὰ ἐξεγείρεται κατὰ τοῦ μυσαροῦ τούτου θεσμοῦ. Πολλοὶ κληρικοί, ποιηταί, συγγραφεῖς, κοινωνιολόγοι, πολιτευταὶ ἤρχισαν ἐκστρατείαν κατ' αὐτοῦ. Τῷ 1772 τὸ ἀνώτατον ἐν Ἀγγλίᾳ δικαστήριον ἐξέδωκεν ἀπόφασιν, καθ' ἣν πᾶς δοῦλος καθίστατο ἐλεύθερος, εὐθὺς ὡς θὰ ἐπάτει τὸ ἔδαφος τῆς Ἀγγλίας. Τῷ 1776 ὁ βουλευτὴς Χάρτλεϋ ὑπέβαλε πρότασιν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, καταδικάζουσαν τὴν δουλεμπορίαν· μολονότι δὲ ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἐψηφίσθη τότε διὰ πολιτικοὺς λόγους, ἡ σταυροφορία κατὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν δούλων ἐξηκολούθησεν ὁλοὲν σφοδροτέρα, μέχρις οὗ τῷ 1807 αἱ Ἀγγλικαὶ Βουλαὶ ἐψήφισαν νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν εἰσαγωγὴν δούλων εἰς τὰς Βρεττανικὰς κτήσεις, καὶ τὴν ἀνάμιξιν Βρεττανῶν ὑπηκόων εἰς τὴν δουλεμπορίαν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ· τῷ δὲ 1811 ἕτερος νόμος ἐπέβαλε

βαρυτάτας ποινὰς εἰς τοὺς συλλαμβανομένους δουλεμπόρους οἱασδήποτε ἐθνικότητος. Προηγουμένως ἡ δουλεμπορία εἶχεν ἀπαγορευθῇ καὶ ὑπὸ ἄλλων Χριστιανικῶν χωρῶν – ὑπὸ τῆς Δανίας τῷ 1792, ὑπὸ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῷ 1794, ὑπὸ τῆς Σουηδίας τῷ 1813. Εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης (1814) ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ πάντων τῶν συμμετεχόντων κρατῶν ἡ ἀνάγκη τῆς ταχίστης καταπνίξεως τοῦ ἀπανθρώπου τούτου ἐμπορίου. Ἡ Ὁλλανδία καὶ ἡ Γαλλία προσεχώρησαν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῷ 1814, ἡ Πορτογαλλία τῷ 1836.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα τὰ μέτρα ἀπέβλεπον εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν δούλων, δὲν συμπεριελάμβανον ὅμως καὶ τὴν ***ἀπελευθέρωσιν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων εἰς τὰς διαφόρους Εὐρωπαϊκὰς ἀποικίας δούλων.*** *Τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο δυσκολώτατον, ὡς ἐκ τοῦ τεραστίου ἀριθμοῦ τῶν δούλων, ὧν ἡ ἀπότομος ἀπελευθέρωσις ἄνευ ἀποζημιώσεως τῶν κυρίων των, θὰ κατέστρεφε κοινωνίας ὁλοκλήρους. Ἀλλ' ἡ ἠθικὴ συνείδησις τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἄλυτον καὶ τοῦτο τὸ πρόβλημα, ὁσονδήποτε κολοσσιαῖον. Καὶ ἤρχισε νέα προπαγάνδα ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῶν μαύρων δούλων ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.*

Εἰς τὴν κίνησιν ταύτην ἡ Ἀγγλία ἔλαβε μεγαλειώδη πρωτοβουλίαν. Τῷ 1833 ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἐκήρυξε τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας εἰς ὁλόκληρον τὴν Βρεττανικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ ἐψήφισε τὸ ποσὸν 20 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλ. ὡς ἀποζημίωσιν τῶν κατόχων δούλων. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας ἠκολούθησεν ἡ Γαλλία τῷ 1848, ἡ Πορτογαλλία τῷ 1856, καὶ ἄλλα κράτη βραδύτερον.

Παραδόξως ἡ κατάργησις τῆς δουλείας τῶν μαύρων ἐβράδυνε περισσότερον εἰς τὴν «χώραν τῆς ἐλευθερίας» (τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας) ἢ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην ἐπικράτειαν. Τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὴν ἐπίμονον προσκόλλησιν ὀλίγων τινῶν ἐκ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν εἰς τὸν θεσμὸν τῆς δουλείας, ἐκ λόγων συμφέροντος, συνηθείας καὶ ἐγωϊσμοῦ. Καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ, ἣν ἀπῄτει ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ, ἐξερράγη ὁ μέγας ἐμφύλιος πόλεμος τῷ 1861, ὅστις διήρκεσε τέσσαρα ὅλα ἔτη, καὶ ὅστις κατέληξε τῷ 1865 μὲ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας τῶν μαύρων καὶ τὴν πολιτογράφησιν τῶν τέως δούλων ὡς ἐλευθέρων Ἀμερικανῶν πολιτῶν.

Τελευταία ἐξ ὅλων τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν ἡ Βραζιλία κατήργησε καὶ αὐτὴ τὴν δουλείαν τῷ 1888. Δυστυχῶς παρῆλθον πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς δουλεμπορίας, πρὶν ἢ καταπνιχθῇ αὕτη ἐντελῶς· διότι οἱ Ἄραβες δουλέμποροι ἐν Ἀφρικῇ ἐξηκολούθουν νὰ ἐξανδραποδίζουν μαύρους καὶ νὰ τοὺς στέλλουν μὲ ταχύπλοα ἱστιοφόρα εἰς Ἀραβίαν καὶ Περσίαν, ὅπως τροφοδοτοῦν τὰς δουλαγορὰς τῆς Τουρκίας καὶ Ἀσίας. Ἀλλ' ἡ ἄγρυπνος ἐπίβλεψις τῶν θαλασσῶν ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν πολεμικῶν πλοίων βαθμηδὸν ἀπέπνιξε καὶ τοὺς τελευταίους τούτους σπαραγμοὺς τοῦ ἀπαισίου θεσμοῦ. Ἐκ ἄλλου, ἡ συνεχὴς ἐπέκτασις τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐν Ἀφρικῇ ἀποικιῶν κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἁρπαγὴν δούλων ἐκεῖθεν, οὕτω δὲ ἐστείρευσεν ἡ πηγὴ τοῦ ἐμπορίου τούτου. Τὴν σήμερον δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὑπάρχει ἄνθρωπος δοῦλος, ἤτοι, μὴ ἐξουσιάζων ἑαυτόν, τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὴν ἐργασίαν του. Καὶ οὕτως ἐξέλιπεν ἓν ἀπὸ τὰ ἕλκη, ἅτινα ἐμάστισαν τὴν ἀνθρωπότητα ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον ἀποκλειστικῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ, ὡς εἴδομεν, καὶ τὰ ἀρχαῖα θρησκεύματα καὶ ἡ ἀρχαία φιλοσοφία καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς ἠνέχθησαν καὶ ἐπέτρεψαν τὴν δουλείαν.

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΣ

Γ'.

Μετὰ τὸν Μ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, φύλλον τι τῆς Θεσσαλονίκης, μὴ ἔχον πῶς ἄλλως νὰ πληρώσῃ τὰς στήλας αὐτοῦ, ἐδημοσίευσε τελευταίως τὸν κάτωθι λίβελλον, εἰς ὃν γρονθοκοπεῖται ἀγρίως ἡ ἀμάθεια μὲ τὴν μισαλλοδοξίαν:

«Εἰς τὸ ἀτείχιστον Ἑλληνικὸν ἔδαφος φαίνεται ὅτι δὲν ἀνθεῖ μόνον ἡ μηλέα, ἀλλὰ καὶ κάθε ξενικὴ μονομανία ἢ θρησκοληψία. Ἀλῆται καὶ τυχοδιῶκται πάσης φύσεως, ἄχθη τοῦ πατρίου ἐδάφους, ἐκβραζόμενοι συχνὰ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτάς, κομίζουν καὶ τὴν προπαγανδιστικὴν βαλίτσαν των, περιερχόμενοι δὲ τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας κηρύσσουν κενὰ δαιμόνια εἰς τοὺς ἁπλοϊκοὺς χωρικούς. Εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ Οὐνῖται καὶ οἱ Βδελοπουλικοί, εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ Ἀνατολισταί, εἰς τὴν Θεσσαλίαν οἱ Χιλιασταί. Εἰς δὲ τὴν Μακεδονίαν οἱ Προτεστάνται καὶ Εὐαγγελισταί, οἱ Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν καὶ χίλιοι δύο ἄλλοι προπαγανδισταὶ ἀναλαμβάνουν νὰ προσελκύσουν ὀπαδούς.

«Ὅλους αὐτοὺς τοὺς πλανοδίους τυχοδιώκτας δὲν τοὺς ὑπελογίζαμεν ὡς τώρα, ἀλλ' ἀπό τινος ἤρχισε νὰ γεννᾶται εἰς ἡμᾶς ἕνας φόβος, ὄχι ἀδικαιολόγητος, διότι βλέπομεν ὅτι ἀφέθησαν τόσον ἐλεύθεροι οἱ παράδοξοι αὐτοὶ μονομανεῖς ξένοι καὶ ἡμέτεροι, ὥστε ὁ κίνδυνος, ἰδίως εἰς τὸν προσφυγικὸν κόσμον, εἶνε μέγας.

«Ἡ δυστυχία πάντοτε εἶνε περισσότερον ἐκμεταλλεύσιμος ἀπὸ κάθε προπαγανδιστήν, δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ προβαίνομεν εἰς μίαν ἔρευναν σχετικὴν μὲ αὐτούς, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν σταλεῖσαν πρὸς ἡμᾶς καὶ δημοσιευομένην κατωτέρω ἐπιστολὴν εὐϋπολήπτου πρόσφυγος ἐμπόρου.

Ἀξιότιμε κύριε Διευθυντά.

Εὑρεθεὶς πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν Σφοίνιτσαν (Βερροίας) μικρὸ χωριό, ὅπου εἶνε ἐγκατεστημέναι πρὸ ἑνδεκαμήνου ἑβδομήκοντα περίπου προσφυγικαὶ οἰκογένειαι ἐκ Μετρῶν καὶ Νεοχωρίου τῆς Θράκης, ἤκουσα νὰ γίνεται εὐρυτάτη συζήτησις μεταξὺ προσφύγων καὶ γηγενῶν ἐναντίον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐκεῖ Ὀρφανοτροφείου «Ὄλυμπος» κ. Μιχιτσοπούλου, ὅστις διὰ διαφόρων προκηρύξεων, τὰς ὁποίας ἀποστέλλει καὶ εἰς τὰ χωρία, κηρύσσει τὸν Προτεσταντισμόν, τοῦ ὁποίου εἶνε φανατικώτατος ὀπαδός.

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἄσυλον μάλιστα ὁ κύριος αὐτὸς κατηχεῖ τὰ μικρὰ ὀρφανά, προσφυγόπουλα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὸν Προτεσταντισμόν, ὅσα δὲ προσέρχονται πρὸς αὐτὸν καὶ ἀσπάζονται τὰς ἰδέας του, τροφοδοτοῦνται καὶ ἐνδύονται διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐμμένουσιν εἰσέτι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν γονέων των μεταδοθεῖσαν θρησκευτικὴν ἀγωγήν, διότι μεταξὺ τῶν μικρῶν ὀρφανῶν ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἐνήλικα (!) τοιαῦτα, ἀντιλαμβανόμενα τοὺς προπαγανδιστικοὺς σκοποὺς τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἀσύλου.

Τὰ ἀτίθασσα ταῦτα εἰς προπαγανδισμὸν ὀρφανὰ κυριολεκτικῶς, ὡς πληροφοροῦμαι, βασανίζονται καὶ περιφρονοῦνται τόσον ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἰς τὴν μορφήν των ἀκόμη εἶνε φανερὰ ἡ κακουχία.

Καὶ τί κάμνει μὲν μέσα εἰς τὸ ἄσυλον «Ὄλυμπος» ὁ κ. Μιχιτσόπουλος ἐνδιαφέρει αὐτὸν καὶ τὰς θρησκευτικάς μας ἀρχάς. Ὁ προσφυγικὸς ὅμως καὶ γηγενὴς κόσμος τῶν χωρίων τῆς Μακεδονίας ἀπορεῖ πῶς ἀφίνεται ἐλεύθερος ὁ προπαγανδιστὴς αὐτὸς Εὐαγγελιστὴς νὰ ἐξαπολύῃ κρυφίως προπαγανδιστικὰς προκηρύξεις καὶ ἔξω τοῦ ἀσύλου, εἰς ὅλα τὰ γύρω χωρία, ἐξερεθίζων τοιουτοτρόπως τοὺς χωρικοὺς τόσον ἐπικινδύνως, ὥστε ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ τὸ πράττῃ, νὰ μὴ ἐγγυώμεθα πλέον περὶ τῆς ἐξεγέρσεώς των ἐναντίον τοῦ ἀσυδότου αὐτοῦ προπαγανδιστοῦ.

Μετὰ πάσης τιμῆς

Ν. Α.

Πρόσφυξ

«Καὶ ἕκαστος μὲν εἶνε ἐλεύθερος νὰ λατρεύῃ καὶ τὸν Σατανᾶν ἀκόμη, ἀρκεῖ ἡ λατρεία του αὐτὴ νὰ περιορίζεται ἐντὸς τοῦ οἴκου του. Ὅταν ὅμως κάθε παραδοξολογίαν ἐννοεῖ νὰ τὴν ἐπιβάλῃ καὶ εἰς τὰ ὀρφανὰ προσφυγόπουλα, τὰ ἀνίκανα νὰ τὸν κρίνουν, φρονοῦμεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ τοῦτο».

Εἰς τὸ ἀνωτέρω δημοσίευμα ἀπήντησε διὰ τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος ὁ αἰδ. κ. Α. Μιχιτσόπουλος διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς:

Κύριε Διευθυντά,

Κατόπιν ἀπουσίας ἓξ ἑβδομάδων ἐπανῆλθον ἐξ Ἀγγλίας τὸ παρελθὸν Σάββατον καὶ μετὰ μεγάλης ἐκπλήξεως ἀνέγνωσα εἰς τὸ ὑμέτερον φύλλον τῆς 26ης φθίνοντος διατριβὴν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ν. Α., δι' ἧς κατηγοροῦμαι ὡς φοβερὸς καὶ ἐπικίνδυνος προπαγανδιστὴς τῶν ἐν τῷ ὀρφανοτροφείῳ «Ὄλυμπος» ὀρφανῶν καὶ ὡς διαδίδων κρυφίως προπαγανδιστικὰς προκηρύξεις εἰς τοὺς χωρικούς.

Εἶνε ἀληθές, κ. Διευθυντά, ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ εὑρισκόμενος εἰργάσθην πρὸς διάδοσιν ἑνὸς φυλλαδίου, ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου μας κ. Ἀλιβιζάτου καὶ ἀποσταλέντος μοι πρὸς διάδοσιν μεταξὺ τῶν Ἀγγλικῶν καὶ Ἀμερικανικῶν κύκλων ὑπὸ τοῦ Τμήματος Τύπου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπερ ἐπιγράφεται «Ἡ ἔξοδος τῶν Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας», ἐν ᾧ καταγγέλλονται αἱ θηριωδίαι καὶ αἱ βιαιοπραγίαι τῶν Τούρκων καὶ ζητεῖται ἡ ἐπέμβασις καὶ συνδρομὴ τῶν Χριστιανικῶν ἐθνῶν ὑπὲρ τῶν προσφύγων.

Ἐὰν δι' αὐτὴν τὴν προπαγανδιστικὴν ἐνέργειαν κατηγοροῦμαι ὑπὸ τοῦ Ν. Α., τότε ἔχω πάντα λόγον νὰ ὑποπτεύωμαι τὸν κύριον τοῦτον ὡς ὄργανον τοῦ Κεμάλ, διότι μόνον ἕνας Κεμὰλ θὰ ἐλυπεῖτο διὰ τοιαύτην προπαγάνδαν· καὶ θὰ συνίστων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχὰς νὰ ἐξετάσουν τὸ ποιὸν καὶ τὰ ἐλατήρια τοῦ ἀρθρογραφοῦντος, μήπως ὑπὸ τὸ φαρισαϊκὸν πρόσχημα τῆς προφυλάξεως τῆς πατρῴας θρησκείας ὑποκρύπτεται ἰδιοτελὴς καὶ ἀντεθνικὴ πρόθεσις.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸν προσηλυτισμὸν τῶν ὀρφανοπαίδων τοῦ «Ὀλύμπου» ἡ ἁρμοδιωτέρα πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ βεβαίωσιν τοῦ τελουμένου ἐν αὐτῷ ἔργου εἶνε ἡ

Ἐπιθεώρησις τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἥτις διορίζει τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ παρακολουθεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Κρατικοῦ προγράμματος. Λοιπὸν ἡ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἔκθεσις τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ οὐχὶ μόνον δὲν ὁμιλεῖ περὶ προπαγάνδας καὶ προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ παρουσιάζει τὴν σχολὴν τοῦ «Ὀλύμπου» ὡς πρότυπον μιμήσεως δι' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν διὰ τὴν θαυμασίαν ἠθικὴν διάπλασιν καὶ σχολικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τροφίμων.

Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ πληροφορήσω τὸν κ. Ν. Α., ὅτι δὲν εἶμαι διευθυντὴς τοῦ ὀρφανοτροφείου «Ὄλυμπος», ἀλλὰ πρόεδρος τῆς ἐφορείας αὐτοῦ, ἥτις ἀποτελεῖται ἐξ ἐγκρίνων πολιτῶν τῆς Θεσσαλονίκης, ὡς τῶν κ. κ. Α. Ζάννα, Ι. Λαζαρίδου, νομάρχου, Ι. Ἀραβανοπούλου, πρώην διευθυντοῦ περιθάλψεως, καὶ ἄλλων, πάντων Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

Ὑποδεικνύω ἐπίσης ὅτι ἡ θρησκεία τῶν Προτεσταντῶν οὔτε μυστικὴ εἶνε οὔτε ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μας, ἀκολουθεῖται δὲ ὑπὸ 170 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων καὶ εἶναι ἀνεγνωρισμένη θρησκεία ἐν τῷ κράτει ἡμῶν, ὡς καὶ εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς ὑφηλίου. Εἶναι δὲ περιττὸν νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι πολλοὶ ἱεράρχαι καὶ πατριάρχαι εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται πρὸς ἕνωσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Προτεσταντικῆς.

Θὰ εἶμαι εὐγνώμων εἰς τὸν κ. Ν. Α., ἐὰν θελήσῃ νὰ δημοσιεύσῃ ἔστω καὶ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς φοβερὰς προκηρύξεις τὰς μυστικάς, τὰς ὁποίας φέρομαι ὡς ἐξαπολύων, διὰ νὰ μάθῃ τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον αὐτὸς τόσον ἀφιλοκερδῶς ἀναλαμβάνει νὰ διαφωτίσῃ, τὸ περιεχόμενόν των.

Πληροφορῶ ἐπίσης τὸν κ. Ν. Α. ὅτι οἱ Εὐαγγελικοὶ διαφωνοῦμεν τελείως πρὸς τοὺς Οὐνίτας, Χιλιαστάς, Σπουδαστὰς τῶν Γραφῶν καὶ ἄλλας αἱρέσεις, τὰς ὁποίας αὐτὸς φαίνεται θεωρῶν ὡς Προτεσταντικάς.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 27 Αὐγούστου 1925.

Ὅλως ὑμέτερος

Α. Μιχιτσόπουλος.

Εἰς ταῦτα ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν τὴν διασάφισιν ὅτι ὁ κ. Μιχιτσόπουλος διαμένει οὐχὶ ἐν Σφοινίτσῃ, ἀλλ' ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔνθα εἶναι ποιμὴν τῆς ἐκεῖ Ἑλλ. Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας.

—**Ὁ Ἀμερικανὸς ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας** ἀνεκοίνωσεν ὅτι 25,000 ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν ἐκ δυστυχημάτων συγκοινωνίας εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐν οἷς 10,000 παιδία, καὶ 700,000 πρόσωπα ἐπληγώθησαν. Συνεπείᾳ τῶν ἀνησυχητικῶν τούτων στατιστικῶν ὁ ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας συνεκάλεσεν ἐθνικὴν Διάσκεψιν ἐν Οὐασιγκτῶνι, ἥτις θὰ συσκεφθῇ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς καταλλήλων μέτρων πρὸς ἐλάττωσιν τῶν κινδύνων τῆς συγκοινωνίας.

— **Κατὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐπίσημον στατιστικήν,** ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς, ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1925 ἀνήρχετο εἰς 114,311,000 ψυχάς, ἤτοι 1,627,000 περισσοτέρας ἀπὸ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1924. Αἱ γεννήσεις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνῆλθον εἰς 1,312,000.

Η ΕΡΗΜΟΝΗΣΟΣ

Ἢ

ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ

(Διήγημα ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Συνέχεια καὶ τέλος)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Αὐγὴ καλλιτέρας ἡμέρας

Οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν στασιαστῶν Γιὼγγ καὶ Ἄδαμς συνεδέθησαν στενότερον· ὁ δὲ πρῶτος συχνάκις ἀπήρχετο εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου εἶχεν ἀνεύρει τὴν Ἁγίαν Γραφὴν τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῆς. Τὸ ἄσθμα, ἐξ οὗ πάντοτε ὑπέφερεν, ἤρχισε νὰ τὸν ἐνοχλῇ σοβαρώτερον, καὶ ᾐσθάνετο τὰς δυνάμεις του βαθμηδὸν ἐκλειπούσας. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐκίνει αὐτὸν εἰς σκέψεις ἱεράς, βλέπων δὲ τὰ παιδία τῆς παροικίας πολλαπλασιαζόμενα, ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ γείνῃ τι ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς διδασκαλίαν των.

Τὰς σκέψεις του ταύτας ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Ἄδαμς, ὅστις καίπερ ἀγράμματος—διότι μόλις ἠδύνατο νὰ ἀναγινώσκῃ—ὑπεσχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ ἐὰν ἐκεῖνος ἀνελάμβανε νὰ διδάξῃ καὶ αὐτόν· εἰς τοῦτο δὲ ἐκεῖνος ἐφάνη πρόθυμος, καὶ ὄντως ἐντὸς ὀλίγου ἐσχηματίσθη σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφοίτων ὅλα τὰ παιδία, ὁ δὲ Γιὼγγ ἦτο ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ Ἄδαμς μετὰ τῆς Σάλλυ οἱ πρωτόσχολοι. Ὁ Γιὼγγ ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον μετὰ ζήλου διδάσκων καθ' ἑκάστην, βραδύτερον δὲ ἀνέλαβε καὶ ὁμιλίας κατὰ Κυριακήν. Ἡ τοιαύτη μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις ἐξήντλησε τὰς ὀλίγας ὑπολειπομένας δυνάμεις του, καὶ ἐπελθούσης δεινῆς προσβολῆς κατέπεσε κλινήρης, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξέπνευσεν, ἀφ' οὗ ἔλαβεν ὑπόσχεσιν παρὰ τοῦ Ἄδαμς ὅτι αὐτὸς ἤθελεν ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Οὕτως εἰς τὴν ἐρημόνησον ἔμεινεν εἷς μόνον ἀνὴρ μετὰ τῶν ὑπαρχουσῶν γυναικῶν καὶ πλήθους παιδίων.

Ὁ Ἄδαμς πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του ἐξηκολούθησε τὸ σχολεῖον διὰ τὰ παιδία, ἔχων ὡς βοηθόν του τὴν νεάνιδα Σάλλυ.

Τὰ μόνα βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν των ἦσαν ἡ Ἁγία Γραφή, τὰ Ταξείδια τοῦ Κάρτερετ καὶ τὸ Εὐχολόγιον. Τούτων ἡ μὲν Ἁγία Γραφή, καταβιβασθεῖσα πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τοῦ σπηλαίου, ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ κύριον μάθημα, τὸ δὲ Εὐχολόγιον διὰ τὰς προσευχάς, καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Κάρτερετ διὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ κοινοῦ· ὅτε δὲ ἐτελείωσαν διπλῆν καὶ τριπλῆν ἐπανάληψιν τῶν ταξειδίων τούτων, εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ Ἰωάννης Ἄδαμς νὰ ἀναπολήσῃ παλαιὰ διηγήματα, ὧν σπουδαιοτάτην θέσιν κατέλαβεν ἡ ἱστορία τοῦ Ροβινσῶνος Κρούσου. Μὲ τὰς διηγήσεις ταύτας τοῦ Ἄδαμς διήρχοντο οἱ νησιῶται τὰς ἑσπέρας ὡς καὶ μὲ ἄθῳα παιγνίδια, ὧν συνηθέστατον ἡ τυφλομυῖγα.

Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ μικρὰ κοινότης ἤρξατο αὐξανομένη διὰ τῆς συνάψεως γάμων μεταξὺ τῆς νέας γενεᾶς, τῇ συναινέσει πάντοτε τοῦ Ἄδαμς, ὅστις καὶ ἐτέλει αὐτοὺς θρησκευτικῶς κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Εὐχολογίου. Ἡ μικρὰ κοινότης, ὁδηγουμένη διὰ τῆς Γραφικῆς διδασκαλίας ηὐξάνετο καὶ εἰς Χριστιανισμόν. Ἔριδες ἦσαν ἄγνωστοι μεταξύ των. Ἀγάπη καὶ χαρὰ ἐβασίλευεν εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ταύτην καὶ μεμονωμένην νῆσον, ἐν ᾧ εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐκυριάρχουν τὰ φρικτὰ γεγονότα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ οἱ αἱματηροὶ θρίαμβοι τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος.

Μετὰ πάροδον δεκαεννέα ἐτῶν ἀνεφάνη εἰς τὸν ὁρίζοντα πλοῖον, ὅπερ προσωρμίσθη εἰς τὸν λιμένα Βάουντυ· ἦτο δὲ Ἀμερικανικὸν ἐμπορικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπηρέτει ἄγγλος ναύτης ἄλλοτε τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Οὕτως ἐξελθὼν εἰς τὴν ξηρὰν συνήντησε τὸν Ἰωάννην Ἄδαμς καὶ ἤκουσε παρ᾽ αὐτοῦ ὅσα ἡμεῖς ἤδη γνωρίζομεν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ πλοῖον διηγήθη εἰς τὸν πλοίαρχον Φόλγερ, ὅστις καὶ αὐτὸς τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἀποβὰς εἰς τὴν νῆσον εἶδεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὴν μικρὰν κοινότητα καὶ ἤκουσε τὰ τῆς στάσεως παρὰ τοῦ Ἄδαμς, ὡς καὶ τὰ τῆς τύχης τῶν λοιπῶν στασιαστῶν, ἔγραψε δὲ ἀκολούθως εἰς Ἀγγλίαν καὶ οὕτως ἔγεινε γνωστὴ ἡ ἐρημόνησος Πιτκαίρνη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ὅμως ἀπησχολημένη εἰς τὰ πολεμικὰ γεγόνότα τῆς ἐποχῆς εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν προέβη.

Ἄλλη ἑξαετία παρῆλθεν, ὅτε δύο Ἀγγλικὰ πολεμικά, καταδιώκοντα πλοῖον ἐχθρικόν, προσήγγισαν εἰς τὴν νῆσον καὶ ἀφ᾽ οὗ οἱ πλοίαρχοι αὐτῶν ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐγνώρισαν τόν τε Ἰωάννην Ἄδαμς καὶ τὴν θαυμασίως ἤδη αὐξηθεῖσαν κοινότητα, ἔγραψαν ἀκολούθως ἔκθεσιν ἐνθουσιώδη περὶ αὐτῆς· ἀλλὰ πάλιν ἡ νῆσος ἐλησμονήθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως· ἀλλ᾽ ἡ «*Ἑταιρεία πρὸς διάδοσιν τῆς Χριστιανικῆς γνώσεως*» ἀπέστειλε διά τινος πλοίου μέλλοντος νὰ προσεγγίσῃ εἰς Πιτκαίρνην μέγα δέμα βιβλίων, περιέχον ἀντίτυπα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τοῦ Εὐχολογίου καὶ διδακτικῶν βιβλίων διὰ πᾶσαν ἡλικίαν. Ἡ δωρεὰ αὕτη ἐγένετο δεκτὴ μετ᾽ ἀπεριγράπτου εὐφροσύνης παρὰ κοινότητος, ἧς πάντα τὰ μέλη ἐδίψων διὰ γνώσεις.

Μετά τινα χρόνον πλοῖον ἁλιευτικὸν φαλαινῶν προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον, δύο δὲ τῶν ναυτῶν ἐζήτησαν νὰ μείνωσιν ἐπ᾽ αὐτῆς. Τούτων ὁ ἕτερος ἐγένετο βοηθὸς τοῦ Ἄδαμς εἰς τὸ σχολεῖον καὶ σχεδὸν διάδοχος αὐτοῦ.

Ἄλλα δώδεκα ἔτη παρῆλθον καὶ ἐπισκέπτεται τὴν νῆσον Ἀγγλικὸν πολεμικὸν παραμεῖναν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Πλοίαρχος καὶ ἀξιωματικοὶ ἐπανειλημμένως ἐφιλοξενήθησαν εἰς τοὺς διαφόρους οἴκους τῆς Πιτκαίρνης, ἐπιστολὴ δὲ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ συμπαθείας ἐγράφη παρὰ τοῦ πλοιάρχου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν περιγράφουσα τὴν ἁπλότητα, ἀγάπην, εἰρήνην καὶ εὐσέβειαν τῆς ἤδη μεγάλως αὐξηθείσης κοινότητος.

Μετά τινα πάλιν ἔτη ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον πλοῖον μικρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε κάποιος Γεώργιος Νόββς, ἄνθρωπος ὅστις μετὰ πολυτάραχον βίον καὶ παντοίους κινδύνους καὶ ἀλλεπαλλήλους περιπλανήσεις συνέπεσε νὰ ἀναγνώσῃ τὰς περὶ τῆς ἐρημονήσου Πιτκαίρνης δημοσιευθείσας ἐκθέσεις καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ, ὅπως εὕρῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὴν εὐτυχίαν, ἣν ματαίως εἶχε ζητήσῃ εἰς τὰς τυχο-

διωκτικὰς ἐπιχειρήσεις του, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐπισκεφθῇ αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ κατενόησε τὴν ματαιότητα τῆς προτέρας ἀνησύχου αὐτοῦ ζωῆς. Οὕτως ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἡ μικρὰ κοινότης ἀπέκτησεν ἱκανὸν καὶ κατάλληλον διάδοχον τοῦ γηράσαντος πλέον Ἰωάννου Ἄδαμς.

Ἦτο καιρός, διότι ὁ Ἄδαμς μετ' οὐ πολὺ ἀπῆλθε τοῦ κόσμου τούτου, θρηνηθεὶς ὑπὸ πάντων τῶν νησιωτῶν μικρῶν καὶ μεγάλων· ὑπὸ δὲ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Γεωργίου Νόββς ἐξηκολούθησεν ἡ εἰρηνικὴ ἀνάπτυξις τῆς κοινότητος, ἥτις πληθυνθεῖσα μεγάλως δὲν ἐχώρει πλέον εἰς τὴν μικρὰν νῆσον, καὶ ἡ Κυβέρνησις μετέφερεν αὐτοὺς εἰς ἄλλην τινὰ μεγάλην νῆσον Νόρφολκ καλουμένην· τινὲς ὅμως τῶν Πιτκαιρναίων, μὴ δυνάμενοι νὰ λησμονήσωσιν τὴν ἀγαπητήν των μικρὰν νῆσον ἐπέστρεψαν εἰς αὐτήν, ὅπου καὶ πάλιν ἐπληθύνθησαν. Ἔκθεσις δὲ περὶ τῆς κοινότητος γεγραμμένη περὶ τὸ ἔτος 1860 λέγει μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Οὐδὲν ἔργον γίνεται κατὰ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν. Ἔχομεν δὲ Βιβλικὸν μάθημα καθ' ἑκάστην Τετάρτην καὶ συμπροσευχὴν κατὰ τὴν πρώτην Παρασκευὴν ἑκάστου μηνός. Ἑκάστη οἰκογένεια ἔχει οἰκογενειακὴν προσευχὴν πρωῒ καὶ ἑσπέρας ἀνελλιπῶς. Ἔχομεν δημοσίαν τῆς ἐκκλησίας Βιβλιοθήκην, ὅπου ἕκαστος δύναται νὰ προσέλθῃ καὶ ἀναγινώσκῃ. Ἐνδύματα συνήθως προμηθευόμεθα καὶ τῶν πλοίων τῶν ἁλιευτικῶν φαλαινῶν, τὰ ὁποῖα σταθμεύουσιν ἐδῶ πρὸς ἀνάπαυσιν. Οὐδενὸς μεθυστικοῦ ποτοῦ γίνεται χρῆσις ἐπὶ τῆς νήσου εἰμὴ δι' ἰατρικοὺς λόγους. Ἡ μέθη ἐνταῦθα εἶναι ἄγνωστος».

Ἰδοὺ πῶς δύναται μία Ἁγία Γραφὴ νὰ ἐξημερώσῃ, καταρτίσῃ, ἀναπτύξῃ καὶ ἐκπολιτίσῃ ὁλόκληρον κοινότητα.

Σ. Π. Μόσχου

ΠΟΙΚΙΛΑ

—**Ὁ καθηγητὴς τῆς Παλαιοντολογίας** καὶ τῆς Γεωλογίας τοῦ Πανεπιστημίου «Χάρβαρδ» κ. Ἐδουάρδος Ράϋμοντ, προλέγει, ὅτι εἰς τὸ μέλλον οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ ἔχουν ὀδόντας καὶ τρίχας καὶ ὅτι θὰ χάσουν καὶ μερικοὺς ἢ ὅλους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν. Ἡ μεταβολὴ ὅμως αὐτὴ δὲν θὰ συμβῇ πρὸ τῆς παρελεύσεως 40—75,000 ἐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι τότε ἐξ ἄλλου θὰ ἔχουν εὐρύτατον τὸ μέτωπον, μέγα τὸ κρανίον καὶ λίαν ἐπίμηκες τὸ πρόσωπον. «Ὅπως ὁ πιθηκάνθρωπος ἔχασε τὴν οὐράν του, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ χάσῃ τοὺς ὀδόντας καὶ τὰς τρίχας του», λέγει ὁ κ. Ράϋμοντ. «Ὁ πιθηκάνθρωπος ἐχρησιμοποίει τοὺς ὀδόντας του διὰ τὸν κερματισμὸν καὶ τὸ μάσσημα τῶν τροφῶν του, ὁ πολιτισμὸς ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταστήσῃ ἀχρήστους εἰς τὸν ἄνθρωπον τοὺς ὀδόντας καὶ ἐπειδὴ οἱ ὀδόντες δὲν θὰ χρησιμοποιῶνται, θὰ ἐκλείψουν ἀφ' ἑαυτῶν κατ' ἀνάγκην». Ἐν σχέσει μὲ τὴν κόμην ὁ κ. Ράϋμοντ λέγει ὅτι καὶ αὐτὴ θὰ ἐξαφανισθῇ, καθόσον ὑπάρχουν πολλὰ καὶ διάφορα καλύμματα τῆς κεφαλῆς, καθιστῶντα τὴν κόμην περιττήν. Ἀποδει-

ξις δὲ ὅτι αἱ τάξεις τῶν φαλακρῶν πυκνοῦνται ὁσημέραι. Σχετικῶς τέλος μὲ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, ὁ σοφὸς καθηγητὴς προσθέτει ὅτι καὶ οὗτοι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταστῶσιν ἄχρηστοι, ἐπειδὴ δὲν θὰ χρησιμοποιῶνται καὶ συνεπῶς θὰ ἐκλείψουν καὶ αὐτοί! Ἄς ἴδωμεν! ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος τοῦ Αἰσωπείου μύθου, ὅστις ἀκούσας ὅτι ὁ κόραξ ζῇ 200 ἔτη, ἠγόρασεν ἕνα κόρακα «καὶ εἰς ἀπόπειραν ἔτρεφε!»

—**Ἡ νέα Εὐρώπη.** Μετὰ τὸν τελικὸν καθορισμὸν τῶν συνόρων τῶν μεταπολεμικῶν κρατῶν καὶ τὰς τελευταίας γενομένας ἀπογραφὰς τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ λάβωμεν μίαν ἰδέαν τῆς νέας μεταπολεμικῆς Εὐρώπης, τῆς ὁποίας τὰ κράτη ἔχουσι σήμερον τοὺς ἑξῆς πληθυσμοὺς καὶ ἐκτάσεις (κατὰ σειρὰν πληθυσμοῦ):

		Ἔκτασις τετρ. χλμ.	*Πληθυσμὸς*
1.	Εὐρωπ. Ρωσσία	4,131,600	93,135,000
2.	Γερμανία	470,200	59,183,000
3.	Ἀγγλία	244,100	44,318,000
4.	Γαλλία	551,000	39,402,000
5.	Ἰταλία	312,600	38,836,000
6.	Πολωνία	385,300	27,160,000
7.	Ἱσπανία	506,700	21,303,000
8.	Ρουμανία	294,200	16,262,000
9.	Τσεχοσλοβακία	140,500	13,602,000
10.	Νοτιοσλαβία	249,000	12,017,000
11.	Οὐγγαρία	92,700	7,946,000
12.	Βέλγιον	30,400	7,462,000
13.	Ὁλλανδία	34,200	6,865,000
14.	Αὐστρία	84,000	6,428,000
15.	Πορτογαλλία	91.900	6,399,000
16.	Σουηδία	448,300	5,954,000
17.	Ἑλλὰς	128,700	5,152,000
18.	Βουλγαρία	103,200	4,861,000
19.	Ἑλβετία	41,300	3,880,000
20.	Φινλανδία	387,600	3,403,000
21.	Δανία	44,400	3,289,000
22.	Ἰρλανδία	69,400	3,216,000
23.	Νορβηγία	323,800	2,650,000
24.	Λιθουανία	58,700	2,546,000
25.	Λεττωνία	65,800	1,864,000
26.	Εὐρωπ. Τουρκία	24,000	1,500,000
27.	Ἐσθωνία	47,600	1,109,000
28.	Ἀλβανία	30,800	890,900
29.	Λουξεμβοῦργον	2,600	264,000
30.	Ἰσλανδία	12,800	95,000

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος προκύπτει ὅτι ἡ Εὐρώπη ἔχει σήμερον συνολικὸν πληθυσμὸν 442,500,000. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ παγκοσμίου πολέμου εἶχε πληθυσμὸν 467,500,000, ἀποδεικνύεται ὅτι διὰ τοῦ πολέμου ἐπῆλθεν ἐλάττωσις πληθυσμοῦ ἐξ 25 ἑκατομμυρίων!